

Bílé - Biele Karpaty

1/2023

75 Kč / 3 €

Masopustní
tradice

Rok konikleců

Apollo

J. Ľ. Holuby

Kronika
slavkovské
krajiny

9 771211 363000

1

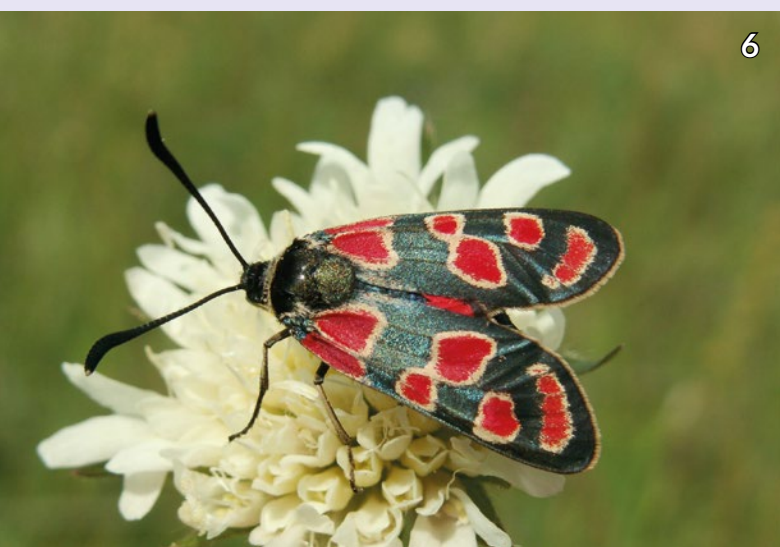
3

4

5

6

2

Bezobratlí suchých luk / Bezstavovce suchých luk

- 1 Sklípkánek černý / komôrkár čierny (Foto Lubomír Klátí)
- 2 Modrásek / modráček komonicový (Foto Marek Vojtíšek)
- 3 Majka *Meloe decorus* / májka úhládná (Foto Jakub Šíroky)
- 4 Štítoneš / štítnatec *Cassida canaliculata* (Foto Jan W. Jongepier)
- 5 Cvrček polní / svrček polný (Foto František Šaržík)
- 6 Vřetenuška ligrusová / vretienka vičencová (Foto Marián Filípek)

Obsah

ÚVODNÍK

- Najdeme rovnováhu mezi technologií a přírodou? 1

NÁŠ ROZHOVOR

- Učitel bez katedry 2

UČÍME SE ODMALIČKA / UČÍME SA ODMALIČKA

- Příměstské tábory Karpatáček 4
Kolik stojí strom 4
Mladí reportéři pre životné prostredie 5

AKCE V BÍLÝCH KARPATECH

- / AKCIE V BIELYCH KARPATOCH
Apollo se pomalu vrací 6
Misia Apollo 11 sa vrátila 6
Letní tvořivé dílny 7

NĚCO Z FOLKLORU

- Ohlédnutí za masopustním festivalem 8
Zpravodaj Moravských Kopanic je zpátky 9

Z KRONIKY

- Stavění máje v Návojně 10

PORTRÉT

- Jozef Ľudovít Holuby 11

TURISTA DOPORUČUJE

- Kronika slavonské krajiny 12

ZPRÁVY ZE SPRÁVY

- CHKO má nový plán péče 13
O bohatství přírody 14

ROK KONIKLEČŮ

- Konikleč velkokvětý 16
Jak pečovat o koniklece? 17

TAJOMSTVO PŘÍRODY / TAJEMSTVÍ PŘÍRODY

- Zajímavosti z mapování ptáků 18
Bobr a vydra na Kopanicích 20

RECENZE

- Do okien Zabudišovej 20
Průvodce po Kopanicích 21

POHÁDKA

- O konikleci 22

PRO CHYTŘÉ DĚTI

- Jarní soutěž o tričko 23

Najdeme rovnováhu mezi technologií a přírodou?

Již více než 25 let Vzdělávací a informační středisko (VIS) Bílé Karpaty pomáhá lidem poznávat přírodní i kulturní krásy bělokarpatské krajiny. Zdejší pestré louky, hluboké lesy, starobylé místní zvyky, tradice, kroje i lidové písně vytvářejí obraz Bílých Karpat jako místa, kde čas plyne pomaleji, a proto můžeme získat dojem, že překotné změny současného světa sem příliš nedoléhají.

Moravsko-slovenské pohraničí bylo vždy vzdálené od velkých měst, úřadů i některých významných dějinných událostí. V některých místech byla oficiálně robotní povinnost zrušena až v roce 1901 a elektrifikace se do určitých míst dostala teprve v polovině 20. století. A když se procházíme zdejšími rozlehlými loukami, romanticky obdivujeme krásu orchidejí či motýlích křídel nebo si užíváme ticho lesů, mohli bychom získat pocit, že se zde zachovala krajina z časů, o kterých si myslíme, že bývaly klidnější a méně uspěchané. Proto sem stále častěji jezdí návštěvníci, aby si odpočinuli od moderních technologií a od hektického způsobu života.

Zda si Bílé Karpaty zachovávají své přírodní a kulturní hodnoty i svůj klid, záleží především na těch, kteří dnes chodí do škol nebo se ještě nenarodili – na našich dětech a vnoučatech. Od doby svého založení VIS Bílé Karpaty pomáhá žákům místních škol objevovat přírodu, kterou mají za humny. Ukazujeme jim nejenom vzácné druhy, ale také jim vysvětlujeme, jak probíhají přírodní procesy či jak mo-

Foto archiv VIS Bílé Karpaty

hou přírodě sami pomoci. Hlavně se je snažíme motivovat, aby trávili svůj čas v přírodě a dotýkali se skutečných věcí.

Pozorujeme totiž, že proměny současného světa se navzdory idylickému pohledu mnohých návštěvníků odrážejí nejenom v bělokarpatské krajině, ale i v životě zdejších obyvatel, včetně dětí. Internetový signál dosahuje do nejvzdálenějších osad a virtuální svět přitahuje pozornost dětí i na vesnicích. Moderní digitální technologie mohou být stejně jako oheň dobrým sluhou, ale zlým pánem. Během rychlé-

ho vývoje těchto technologií je totiž obtížné najít smysluplnou rovnováhu v jejich využívání.

Svět, ve kterém budou naše děti vyrůstat, bude úplně jiný než idealizovaný svět našich předků a v mnohém se bude lišit i od současnosti. Dopady klimatických změn, změny krajiny, rozvoj robotizace a umělé inteligence, zásahy do genetické informace druhů včetně člověka, to vše jsou výzvy, se kterými si budou muset naše děti

jednou poradit. Aby to zvládly, budou potřebovat nejenom dovednosti jak technologie ovládat, ale také jak vybalancovat jejich dopad na osobní život. Taková rovnováha se neobjede bez kontaktu se živou přírodou a přirozeným světem.

Myslím, že zachovalá příroda Bílých Karpat i zdejší živé tradice umožňující osobní kontakt s přáteli budou v tomto ohledu stále důležitější nejenom pro návštěvníky, ale i pro zdejší obyvatele. Mohou přispívat k jejich pocitu domova a k pozitivnímu vztahu ke krajině, v níž žijí. Na tomto vztahu je však potřeba pracovat, nejlépe od dětství. Jsem ráda, že i v současném dynamickém světě poskytujeme dětem, návštěvníkům i místním obyvatelům doprovod na jejich procházkách bělokarpatskou přírodou a také, že s nimi můžeme stále sdílet velké i drobné radosti, jako je vůně pokosené trávy, dotyk kůry stromů či křehkost motýlích křídel.

Marie Petřů

Foto Katrin Holubíková Jongepierová

Učiteľ bez katedry

Poznáme sa už desaťročia. **Richard Medal** (*1964), riaditeľ Centra environmentálnych aktivít (CEA) v Trenčíne, ekopedagóg, občiansky aktivista, majiteľ bio-obchodu, mestský poslanec. Absolvoval Prírodovedeckú fakultu Univerzity Karlovej v Prahe, odbor učiteľstvo biológie a chémie. Vytrvalo sa venuje širokému spektru ochranárskych a environmentálnych aktivít nielen v Trenčíne, ale aj cezhranične či medzinárodne. Je mi ctou vám ho predstaviť.

Pochádzaš z Prahy. Ako si sa ocitol v Trenčíne?

Láska, osud, volání divočiny... Od všeho trochu (úsměv). Když jsme s mojí láskou Kláudií, která vyrůstala v Šali, hledali nějaký „bytík“ na společný život, osud nám přihrál garsonku v Trenčíne. Čímž jsem se jako Pražák potěšil. Blízká bělokarpatská příroda se totiž v pražských ochranářských kruzích tradovala jako krásné místo, přírodovědecky, historicky a kulturně bohaté, opředené mnohými legendami. A tak jsem byl (a dodnes jsem) osudu velmi vděčný, že mne k tomuto kraji přiblížil, a že jsme tu založili rodinu, vychovali tři děti, profesně se uchytili.

Si vyštudovaný učiteľ. Aj si niekedy stál za katedrou?

Já raději stojím **před** katedrou. Katedra je velká bariéra mezi učitelem a žáky, dokonce bych ji označil za symbol školy minulosti. Ale abych odpověděl na otázku: chodím učit do škol (anebo se škola mi do terénu) v rámci environmentálních výukových programů, které naše centrum nabízí. Nikdy jsem ale nebyl přímo zaměstnancem nějaké školy, takže takový běžný učitelský život jsem nezažil.

Množstvo tvojich aktivít sa točí okolo environmentálnej výchovy. Môžeš nám v skratke predstaviť svoje pôsobenie v tejto oblasti?

Začínal jsem ještě v Praze jako volnočasový pedagog akcemi pro veřejnost, víkendovými brigádami a exkurzemi, letními ochranářskými tábory pro Hnutí Brontosaurus. A s tím jsem se stěhoval i do Trenčína, chtěl jsem i tady provozovat hlavně praktickou ochraňárinu a terénní výchovu. Začal jsem pracovat na oddělení turistiky v Domě pionýrů a mládeže, spoluporganizoval jsem letní ochranářské tábory s Mirkem Janíkem, na slovenské straně na Nebrově, na Grúni.

Po revoluci v roce 1989 se mi podařilo v Domě dětí a mládeže založit oddělení environmentální výchovy a začali jsme vytvářet, nabízet a realizovat pro školy první výukové programy. A to v podstatě dělám dodnes (od roku 1994 již v rámci Centra environmentálních aktivit). Kromě toho hodně pracuji s učiteli, organizujeme pro skupiny učitelů vzdělávání, metodické dny, terénní exkurze a snažíme se na Slovensko přinášet i nové programy, například Ekoškola/Zelená škola, GLOBE, či nové přístupy, třeba BioLearn/Učíme se od přírody.

Pri ekovýchovej práci spolupracuješ s mnohými ľuďmi a organizáciami na Slovensku aj medzinárodne. Môžeš uviesť príklady spolupráce?

Nejprve jsem začal spolupracovat se ZO ČSOP Kosenka. Na tradiční akce kosení Javorůvek, Dobšeny, Bílých potoků to byly „výpravy“ středoškoláků z Trenčína. S Veronicou Hostětín zase spolupracujeme na rozvoji přeshraniční regionální ochranné známky Tradice Bílých Karpat. Těch přeshra-

Foto Klauďia Medalová

ničních projektů bylo a je víc – spolu s „hostětínskými“ například certifikujeme přírodní zahrady v rakouské licenci *Natur im Garten*, ve spolupráci slovenských a českých pedagogů vznikla milá metodika ekovýchovy pro mateřské školy *Utkané z přírody*, s Informačním střediskem Kopanice ve Starém Hrozenkově to zase jsou třeba exkurze po biofarmách.

Založil si a dodnes prevádzkuješ bio-obchod U malého princa, ktorý bol prvým v Trenčíne. Podporuješ ekologické poľnohospodárstvo a produkciu biopotravín. Čo ťa priviedlo k týmto témam?

No to už je celkem dávná historie, obchod provozujeme již dvacet let a založili jsme i první internetový bio-obchod na Slovensku. Vzniklo to tak, že jsme sháněli pro naše děti zdravé nechemizované potraviny – a přidávali se naši známí, kteří o takové potraviny projeví také zájem. Vznikl Klub BioPaPa (Klub přátel bioprodukce a biopotravin) a odsud byl již jen malý krůček ke vzniku profesionálního obchodu.

Filozofická rovina vychází samozřejmě také z ochrany přírody. Ekologické zemědělství má ochranu přírody ve své DNA. Snažíme se proto (nejen) provozováním bio-obchodu upozornit na výhody eko- a biohospodaření pro přírodu i jako způsob ke snížení produkce skleníkových plynů ze zemědělské činnosti. S tím jsou spojené mnohé osvětové projekty našeho centra, jako je například putovní výstava *BIO-NEBIO: ktoré si vyberieš?*, stránka www.biospotrebiteľ.sk, programy pro školy *Z polia na tanier*, *BIO do škôl* a jiné.

Terénny výukový program s deťmi
(Foto Klauďia Medalová)

S témou súvisí aj lokálna produkcia a značka Tradície Bielych Karpát. Aké je tvoje spojenie s touto značkou?

Tato preshraniční regionální ochranná známka se snaží zviditelnit ty výrobce či poskytovatele služeb, kteří působí a hospodaří v regionu Bílých Karpat. Což je v mnoha případech obdivuhodné. My (CEA) udělujeme tuto známku na slovenské straně Bílých Karpat, Tradice Bílých Karpat v Hostětíně na české straně. Snažíme se spolu propojovat jednotlivé výrobce z obou stran hranice a organizovat pro ně společné prezentační akce.

Charakterizoval bych tento program klíčovými slovy lokálnost, soběstačnost, podpora místní produkce, hospodaření v chráněné krajinné oblasti, společný marketing. Byla by velká škoda, kdyby takové tradiční provozy, řemesla, služby (byť jsou vykonávány moderními způsoby) z bělokarpatské krajiny zmizely. Krajina by tím pustla, ztratila by na své barevnosti, pestrosti, kráse.

Robíš toho veľmi veľa, neúnavne a stále. Z akého presvedčenia alebo životnej filozofie vychádza tvoja motivácia?

Příroda tu byla, je a bude. O lidské civilizaci to s takovou jistotou nemůžeme tvrdit. A to si mnozí lidé stále neumějí či nechťejí uvědomit – že jsme na přírodě životně a existenčně závislí a musíme pracovat ve

spolupráci s přírodou na takovém způsobu života, který bude v rovnováze. Na jedné straně vah musí být zachovaná příroda umožňující nám dýchat čistý vzduch, pít čistou vodu, produkovat zdravé potraviny. A na druhé misce vah musí být tomu přizpůsobený náš každodenní život, který respektuje možnosti a zdroje, které nám příroda může poskytnout. To je i princip trvalé udržitelnosti, ze kterého vycházíme při tvorbě a realizaci programů environmentální výchovy a osvěty.

Zaujímá nás, na aké prekážky či predsudky si narazil a narážaš pri svojej činnosti?

Jejda – těch je, když přemyslím jen o oboru environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty... V celospolečenské diskusi se dnes již celkem masivně hovoří o potřebě lepšího, efektivního, cílevědomého environmentálního vzdělávání, stává se to společenskou objednávkou. Ale prakticky se to neřeší, školy i jiné vzdělávací instituce mají svoje priority úplně jinde. A tak tuto společenskou objednávku ve větší míře řeší hlavně nevládní organizace, které ale na to nemají dostatečné zdroje. Stále čekám na nějakou osvětovou politickou elitu, která by tuto společenskou objednávku v plné šíři pochopila a začala ji řešit.

Ale mnohé samozřejmě zmůžeme i na individuální úrovni, každý sám u sebe. Tady je zase asi největší překážkou taková přirozená lidská pohodlnost (až lenost), ale také nedůvěra, že můžeme vlastními silami řešit problémy, na které zdánlivě nemáme žádný vliv a dosah. Ale máme! Myslím na všelijaké developerské projekty, které ničí krajinu a přírodu, nebo příčiny klimatických změn.

S učitelmi na orchideovej lúke (Foto Klaudia Medalová)

Čím sú pre teba Biele Karpaty? Máš tu nejaké obľúbené miesto?

Pro mne je příroda všeobecně místem hlubokých prožitků – estetických, duchovních, fyzických i těch spojených s mým přírodovědným vzděláním a environmentálně-výchovným působením. A pro Bílé Karpaty to platí dvojnásob. Oblíbenými a inspirativními místy jsou pro mne v první řadě květnaté orchideové louky plné barev, tvarů, vůní, které obdivuji o to více, že jsou vlastně produktem lidského hospodaření, které je přírodě blízké a přírodu respektuje. Kde jinde najdeme příklad, kdy člověk svou činností vytvořil podmínky pro vyšší přírodní rozmanitost? Kdybych měl jmenovat konkrétní lokalitu, asi mě první napadne Bošácka dolina, Zabudišová, Špania dolina, Predpoloma, Grúň, Lopeník...

Ako by, podľa teba, mali Biele Karpaty vyzerat' o desať až dvadsať rokov?

Bilé/Biele Karpaty jsou jistě krásné a mystické v každé své podobě. Musely být nádherné i v časech „před lidmi“, když byly zalesněné. Ale právě člověk dotvořil tuto krajinu jako umělecké dílo svým gazdováním – pasením, udržitelnými způsoby zemědělství i lesnictví, mnohými řemesly. A já bych si moc přál, aby se takový způsob hospodaření nevytrácel, ale aby se k němu začali lidé zase vracet. Nakonec si myslím, že to bude dnes – v době prohlubující se klimatické krize, ubývání zdrojů a všeobecného zdražování – celkem logický krok. Lidé, kteří akceptují nutnost adaptace na měnící se klima, pochopí, že je třeba být ekonomicky a potravinově soběstační, a tím znovuobjeví momentálně málo využívaný potenciál bělokarpatské krajiny.

Katarína Ďurčeková

K bio-obchodu neodmysliteľne patria aj čaje a korenia z Čejkovic. Zľava Václav Dvořák, zástupca firmy Sonnentor z Čejkovic, a Klaudia a Richard Medalová (Foto Nikola Hudeková)

Příměstské tábory Karpatáček

V poslední době se těší zájmu rodičů i dětí takzvané příměstské tábory. Jde o tábory, kde je připraven celodenní program, také je zajištěno stravování, ale děti zde nepřespávají.

Pořádání táborů má v ČSOP Bílé Karpaty již téměř 30letou tradici, ale příměstské tábory organizujeme teprve od roku 2016. Každoročně probíhají o letních prázdninách dva turnusy na témata, která souvisejí s přírodou. Děti tak mohly navštívit tábor s názvem *Karpatáček ovčákem*, *Karpatáček a voda*, *Karpatáčkova krajina* či loňský *Karpatáček na cestách*.

Program

Pro děti máme připraven program plný her, který začíná v 8 hodin a trvá až do 17 hodin. Děti tráví většinu času venku a jen při špatném počasí se uchýlíme do vnitřních prostor. Snažíme se, aby děti měly dostatek pohybu, proto chodíme na různé výlety po okolní přírodě. V minulých letech navštívily například rozhled-

nu Radošov, ovocný sad ve Velké nad Veličkou nebo farmu Mezicestí ve Tvarožné Lhotě.

Dále vymýšlíme aktivity a zážitky jako zdolávání lezecké stěny, střelení z luku, projížďky na koni nebo vaření v kotlících na ohni. Stravování se skládá z oběda a z dopolední a odpolední svačiny, a když se jde na výlet, mají vedoucí v zásobě i vodu na doplnění pitného režimu. Zkrátka, o táborníky je ve všech směrech postaráno. Samozřejmostí je, že děti dostanou i táborové tričko s originálním potiskem, který se vždy váže k aktuálnímu tématu tábora.

Poslední den tábora se koná závěrečná hostina, kde se hodnotí celý týden a rozdávají se diplomy. Odměnou nám jsou pozitivní odezvy z řad rodičů a dětí, které se k nám rádi vrací. Některé z nich již mají ve svém šatníku slušnou sbírku triček, protože náš tábor navštěvují už od začátku jeho fungování.

V letošním roce opět pořádáme dva týdenní turnusy příměstských táborů, jeden v červenci a druhý v srpnu. Více informací o táboře naleznete na www.csop.bilekarpaty.cz pod záložkou *Výchova a osvěta*.

Jana Ličeníková
ZO ČSOP Bílé Karpaty

Foto Jana Ličeníková

Kolik stojí strom

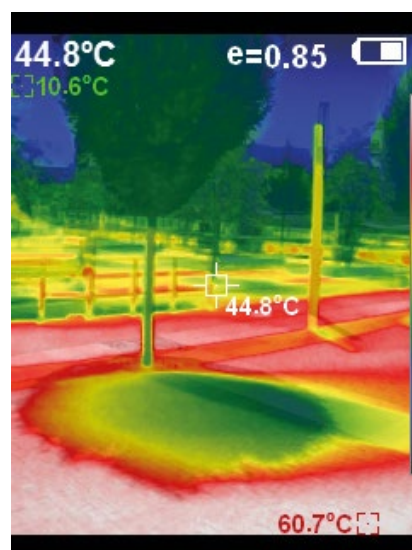
Když se v horkém létě posadíte do stínu pod korunu stromu, možná si řeknete, že to je k nezaplacení. Konečně oáza chládku v rozpáleném betonu okolo!

Možná budete ve svých úvahách pokračovat a pokusíte se zjistit, kolik takový strom skutečně stojí. Určitě vás napadne, že by se dalo prodat dřevo z pokáceného stromu. Ale lze takto zjistit jeho skutečnou cenu? Vždyť pokácením stromu byste přišli o skvělou přírodní klimatizaci. A dá se vůbec vypočítat i cenu této služby, kterou nám strom poskytuje?

Ano, můžete si to vyzkoušet ve výukovém programu *Ekosystémové služby*, který nabízí od začátku tohoto školního roku Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty. Program je určen pro žáky druhého stupně základních škol a středních škol.

Všechny ekosystémy (les, louka, řeka...) člověku poskytují různé služby. V programu si vybereme strom, protože u každé školy nějaký roste. Zjistíme, že nám poskytuje mnohem více služeb než jenom dřevo. Kromě tržní hodnoty dřeva stromu můžeme vypočítat i cenu jeho klimatického přínosu. Během počítání se rovněž můžeme zamyslet nad tím, zda lze vůbec vypočítat estetickou či symbolickou hodnotu některých stromů. A možná na závěr zjistíme, že i ten náš strom je skutečně k nezaplacení. Strom je totiž víc než jen dřevo.

Vladimír Šácha
VIS Bílé Karpaty

Téměř patnáctistupňový rozdíl mezi teplotou dlažby ve stínu stromu a na slunci. Snímek z termokamery, náměsí ve Veselí nad Moravou, 20. července 2022.

Mladí reportéri pre životné prostredie

Mladí reportéri pre životné prostredie je medzinárodný vzdelávací program, ktorým si školy nielen plnia ciele prierezovej témy environmentálnej výchovy, ale i mediálnej výchovy. Program je vlastne mladší brat známejšieho programu Zelená škola (v ČR: Ekoškola) a môže sa do neho zapojiť každá základná, stredná i vysoká škola na Slovensku.

V Krivoklátskej doline mladí reportéri na jedno popoludnie vymenili foťáky za hrable.
(Foto Ľudmila Slivová)

Vybraní žiaci a študenti si v školských tímoch (alebo aj ako jednotlivci) vytipujú nejaký lokálny problém životného pro-

stredia, zisťujú jeho príčiny, prejavy, dopady, oslovujú kompetentné osoby so žiadosťou o vyjadrenie, navrhujú riešenie daného problému, často sú aj aktívnou súčasťou tohoto riešenia. A napíšu, nafotia alebo natočia reportáž, ktorú potom zdieľajú v miestnych alebo aj celoštátnych médiách.

Získavajú pre dnešok tak potrebné zručnosti aktívneho občianstva, zisťujú, ako fungujú obecné či regionálne samosprávy, učia sa od profesionálnych no-

vinárov, získavajú odvahu oslovovať „autority“. A čo je najdôležitejšie, vlastnou aktivitou poukážu na reálny problém a pomôžu ho riešiť.

Bielokarpatská misia

Okrem rôznych materiálov program študentom so svojimi pedagógmi ponúka aj odborné workshopy, exkurzie a sústreďenia, kde si vymieňajú skúsenosti s inými školami zapojenými do programu, ale aj s inými krajinami. V roku 2020 prebehlo na Vršatci viacdenné sústreďenie Mladých reportérov pre životné prostredie z celého Slovenska pod názvom *Bielokarpatská misia*. Priamo počas sústreďenia vznikli zaujímavé reportáže, napríklad o manažmente chránených území v Krivoklátskej doline, o minimalizácii odpadu v obci Bolešov alebo o chove hospodárskych zvierat na území chránenej krajinskej oblasti.

Vyvrcholením každoročnej práce mladých reportérov je účasť v národnej a medzinárodnej súťaži. Vláňajší ročník mal ako prioritnú tému biodiverzitu. Vznikli v ňom skvelé bielokarpatské reportáže napríklad o „žabom Taxi“, o výsadbe starých odrôd ovocných stromov či o záchrane kolónie netopierov na povale jedného rekonštruovaného domu. Všetky tieto reportáže získali medaily na medzinárodnej úrovni a prispeli k tomu, že Slovensko bolo najúspešnejšou krajinou v konkurencii viac ako 40 štátov sveta.

Richard Medal, Katarína Ďurčeková

Mladí reportéri
pre životné prostredie

Medzinárodný vzdelávací program Mladí reportéri pre životné prostredie (Young Reporters for the Environment, www.mladireporteri.sk) zastrešuje Nadácia pre environmentálne vzdelávanie (Foundation for Environmental Education) a je určený mladým ľuďom vo veku 11–25 rokov.

V súčasnosti je do programu zapojených viac ako 275 000 študentov v 42 krajinách sveta. Slovensko sa ho zúčastňuje od roku 2009.

Program tu koordinuje Klaudia Medalová (Centrum environmentálnych aktivít, Trenčín). V Českej republike je koordinátorom programu pražská TEREZA (terezanet.cz/cz/mladi-reporteri).

Účastníci Bielokarpatskej misie mladých reportérov v sprievode odborníkov na exkurzii na Vršatci (Foto Klaudia Medalová)

Apollo se pomalu vrací

V posledních desetiletích zaznamenává motýl jasoň červenooký (*Parnassius apollo*) v celé Evropě značný úbytek. V Bílých Karpatech má významnou populaci už jen na Vršatci na Slovensku. Zmizel však z moravské části, kde se o jeho návrat snaží projekt Ochrana jasoně červenookého v Polsku, Česku a Rakousku (zkratka: LIFE Apollo2020). Letos se k návratu tohoto krásného motýla již podařilo udělat první praktický krok a další budou následovat.

Motýláríum u Blatničky
(Foto archiv VIS Bílé Karpaty)

Prvním předpokladem pro návrat jasoně je kontrolované namnožení, které bude probíhat ve speciální chovné stanici, takzvaném *motýláríu*. Pro bělokarpatský chov byl díky spolupráci s ekologickým zemědělcem Martinem Smetanou loni vybrán pozemek u Blatničky. Zde byl během ledna až března vybudován asi 8 x 5 m veliký objekt připomínající běžný skleník.

Skleník zatím slouží k pěstování živých rostlin pro housenky jasoně. Těmi jsou různé druhy rozchodníků (zejména rozchodník velký), které byly získány z území Bílých Karpat. Pro jejich úspěšné pěstování byl smícháním stejných dílů běžné černozemě a štěrkopísku přípra-

ven substrát. Následně byly do větších truhlíků vysety tisíce drobných semínek rozchodníku velkého, zatímco do dvou truhlíků byly vysazeny rostlinky dvou dalších druhů rozchodníku. Zasetá semínka úspěšně vyklíčila a v polovině dubna byly truhlíky již zelené množstvím malých rostlinek.

A co se bude dít dál v tomto roce? Tím nejdůležitějším krokem bude přivezení několika oplozených samiček jasoně ze slovenské populace, která byla vybrána po mnoha jednáních se specialisty ze Správy CHKO Biele Karpaty. Na lokalitách vytipovaných pro vypouštění jasoně a v jejich okolí bude v následujících letech pokračovat botanické a entomologické sledování a proběhne zde údržba, která spočívá v kosení, pastvě nebo odstraňování náletových dřevin. Ve spolupráci s několika školami plánujeme vybudovat první „Zahrady pro Apolla“, které mají poskytnout osvětu zaměřenou nejen na jasoně samotného, ale i na další témata bezprostředně související s úbytkem hmyzu.

Roman Maňák
VIS Bílé Karpaty

Misia Apollo 11 sa vrátila

V novembri uplynulého roku prebehla dobrovoľnícka akcia s názvom Misia Apollo 11. Tá na Slovensku zrejme v súčasnosti nemá obdoby, do aktívnej starostlivosti o prírodnú pamiatku Babiná sa totiž zapojilo viac ako 70 účastníkov zo Slovenska, Čiech a Francúzska.

Misiu Apollo 11 sme si zopakovali presne po piatich rokoch, keďže v dátume 11. 11. sme sa stretli v roku 2017 na neďalekom Vršatci. Akcie sa vtedy zúčastnilo niečo cez 50 dobrovoľníkov, takže nárast počtu účastníkov nás príjemne prekvapil. V po-

sledných rokoch sme totiž v Bielych Karpatoch narážali na klesajúci záujem verejnosti o aktivity zamerané na starostlivosť o chránené územie.

Naším hlavným cieľom bolo obnoviť vzácne teplomilné trávnaté biotopy

Letní akce / Letné akcie

- **Kosa pro 21. století.** Centrum Veronica, Hostětín 27. květen. Kurz kutí a práce s kosou. Kontakt: Martin Fila, tel. 732 469 009 (SMS)
- **Po stopách J. L. Holubyho.** Holubyho kopanice 10. jún. Exkurzia. Vedie Jakub Cívik, kontakt: jakubcibik.sk@gmail.com
- **Horňácké kosení.** Nad obcí Malá Vrbka 17. červen. Folklorní akce. Kontakt: www.malavrbka.cz
- **43. tradiční kosení a škola ochrany přírody a krajiny.** Přírodní rezervace Bílé potoky 1.–7. a 8.–15. července. Akce zaměřené na spojení člověka a krajiny Bílých Karpat. Kontakt: Kosenka – Miroslav Janík, kosenka@kosenka.cz, tel. 736 777 144
- **Letný pracovný ochranársky tábor Bučkova jama.** PP Bučkova jama, Vrbovce 15.–22. júl. Hrabanie, sušenie a odpratávanie sena. Kontakt: Anino Belan, anino@smnd.sk, tel. 0948-357911
- **Žitkovská senoseč.** Přírodní rezervace Hutě, Žitková 16.–23. červenec. Kosení luk, vzdělávání v biologii. Kontakt: Hnutí Brontosaurus Mařatice – Ondřej Černý, ondrejxcerny@seznam.cz, tel. 737 224 020
- **Detský tábor Grúň.** PP Grúň, Nová Bošáca 22.–29. júl. Tábor pre rodiny s deťmi. Info: www.koza.sk
- **Bielokarpatské cyklohrabanie.** Rôzne územia 3.–6. august. Cyklotábor. Vedie Ljubo Kudláček, kontakt: ljubox@gmail.com
- **Nahrabte si s ochranármí.** Bošácka dolina 17.–20. august. Tábor. Vedú Jakub Cívik, Adriana Hološková, kontakt: jakubcibik.sk@gmail.com
- **Klimatická akademie 2023.** Hostětín 18.–23. srpen. Workshop o klimatickém aktivismu. Kontakt: Michaela Gajdošová, michaela.gajdosova@veronica.cz
- **Dovolená v kraji Žitkovských bohyní.** Hostětín 23.–27. srpen. Pobyt se společným programem. Kontakt: Irena Stehlíková, irena.stehlikova@veronica.cz, tel. 572 630 670

a připravit tak půdu pro návrat motýlieho krále – jasoně červenookého (*Parnassius apollo*). V polovici minulého století boli bralá na Babinej neďaleko Bohuníc pri Pruskom čiastočne zalesnené borovicou lesnou, predovšetkým v snahe oživiť pusté skaly. Dnes už ale vieme, že nelesné teplo- a suchomilné spoločenstvá

Foto Jakub Cívik

rastlín patria k našim druhovo najbohatším biotopom. Veľkú časť práce sme preto venovali práve odstraňovaniu výsadby borovic. Dobrovoľníci nám okrem toho pomohli vyčistiť od náletových drevín plošinu nad bývalým kameňolomom, v ktorom rastie množstvo rozchodníkov bielych. Tie sú živnou rastlinou húseníc

hektár nelesných biotopov, ktoré okrem zalesňovania utrpeli aj zarastaním po ukončení pastvy na ťažko dostupných a málo úživných bralách. Obnova pastvy na takýchto územiach je preto jedným z hlavných cieľov projektu LIFE endemic PANALP Bratislavského regionálneho ochrannárskeho združenia (BROZ), z pro-

jasoňa červeno-okého. Obnovená plošina by zas mala hostiť nektáronosné byliny nevyhnutné pre život dospelcov.

Dohromady sa nám v priebehu dobrovoľníckej soboty podarilo obnoviť približne

striedkov ktorého bola finančne podporená aj Misia Apollo 11. Keďže ochrannárske stáda kôz sa v súčasnosti už pasú na Vršatici či Krasíne, chceli by sme sa po úspešnej dobrovoľníckej akcii pokúsiť o návrat kopytníkov aj na Babinej.

Misiu Apollo 11 zorganizovala ochrannárska „koalícia“ o. z. Pre prírodu, BROZ, Skupiny JARO a Správy CHKO Biele Karpaty.

Jakub Cívik
Púchov

*Mgr. Jakub Cívik, PhD. (*1993) je ekológ, fotograf a filmár. Momentálne pôsobí ako národný koordinátor Európskej spoločnosti vedcov a odborníkov pre ochranu prírody a mediálny manažér projektu LIFE endemic PANALP v Bratislavskom regionálnom ochrannárskom združení.*

Letní tvořivé dílny

Vyplnit mezeru v oblasti umění na Hornácku a zároveň nabídnout dětem možnost prožít pár dní během letních prázdnin ve výjimečném prostředí a přitom být kreativní a tvůrčí. Také ale týden plný zábavy, tvorby a nakonec i radosti z toho, co vše se dá v poměrně krátkém čase nazkoušet, vyrobit nebo namalovat.

Foto archiv spolku Futra

Tak by šel shrnout projekt Spolku pro Hornácko Futra nazvaný *Letní tvořivé dílny*. Jeho dvanáctý ročník se uskuteční 12.–17. července v budově a blízkém okolí Ekocentra v Nové Lhotě.

Velký zájem

„Máme velmi kladný vztah k umění všeobecně, proto jsme chtěli nabídnout i dětem další možnosti tvořit, objevovat a rozvíjet tak jejich talent ve více oblastech umění. Navázali jsme spolupráci s mladými umělci z celé České republi-

ky i Slovenska, kteří dětem předávají své zkušenosti a inspiraci především v oblastech výtvarného umění. Máme radost, že si náš tvůrčí týden získal oblibu nejen u dětí a rodičů z Hornácka, ale dnes již také u zájemců z celé České republiky. Každoročně se dílen účastní přes šedesát dětí,

Nová Lhota

Dílny, které se zpočátku konaly ve Velké nad Veličkou v prostorách a zázemí obecního objektu nazývaného Fňukalovo, se před třemi lety přesunuly na moravsko-slovenské pomezí. Ekocentrum v Nové Lhotě nabízí pestřejší zázemí: vedlejší

zahradu, areál základní a mateřské školy, zrekonstruovanou obecní stodolu. Právě zde mají děti tak blízko k přírodě, jak je to jen možné.

„Naši snahou je věnovat se také environmentálním tématům. Proto se například v malířské, prostorové nebo keramické dílně zaměřujeme na ekologii, ochranu životního prostředí a péči o krajinu, což zázemí Ekocentra umožňuje. Kromě toho vznikají během akce díla, která zůstávají v přílehlé zahradě a jejím blízkém okolí. Jsou to například hnízda pro včely samotářky a čmeláky nebo pítka pro ptáky,“ vyjmenuje jeden z důležitých cílů akce další z organizátorů a členka Futer Jarmila Sládková.

Témata se přitom každý rok obměňují a záleží vždy na tom, kteří lektoři se do daného ročníku zapojí. Kromě environmentální výchovy chtějí organizátoři nabídnout také novinky v oblasti výtvarného umění, divadla, hudby nebo tance. Během uplynulých ročníků tak přišly na řadu témata jako malba, keramika, nový cirkus, současný tanec nebo animace. „Důležitým aspektem je také fakt, že se nám u jednoho dítěte podařilo podpořit jeho nadání a vzbudit takový zájem, že si našlo cestu na uměleckou střední školu,“ vyzdvihla Pavla Vachunová.

Letní tvořivé dílny jsou určené dětem od pěti do patnácti let. Zájemci si ale musí počkat do příštího ročníku, ten letošní už je zaplněný.

Zuzana Černá

Ohlédnutí za masopustním festivalem

Podal se? Potěšil? Přinesl něco nového? Uvedené otázky a ještě i řadu jiných si lze klást po skončení každého kulturního projektu. A když si kladete otázky, musíte hledat i odpovědi. Ty moje směřují k letošnímu 36. ročníku Festivalu masopustních tradic, který proběhl od 12. do 21. února ve Strání.

Určitě lze vyzvednout, že zdejší mečový tanec, každoročně na tomto festivalu neodmyslitelně prezentovaný, byl letos poprvé předváděn jako kulturní statek zapsaný na národním seznamu nemovitého kulturního dědictví České republiky.

Vlasta Grycová

Pro plakát letošního fašanku byl zvolen portrét usmívající se Vlasty Grycové, legendy zdejšího a vlastně i národního folkloru, které byla věnována i tematická výstava fotografií poeticky nazvaná *Život v písni* s vernisáží i scénický pořad *Pozdravy z nebe aj do nebe*. Zatímco vernisážové zpívání probíhalo zcela spontánně a uplatnil se v něm hojně zejména ženský sbor *Netáty* (sluší se vzpomenout, že takto ženský sbor pokřtila sama Vlasta), scénický program, ve kterém účinkovaly všechny místní folklorní složky včetně souborů dětských, spojily v jeden celek postavy andělů, kteří účinkující na scéně a Vlastu v nebi propojovaly telefonem. „Televizu nebo rozhlas měl málokdo. Ludé sa bavili tím, že si zpívali u každé práce. U nás doma byla písnička běžná jako očenáš“, sdělila například Vlasta

z nebe divákům a o vzpomínky se dělila i se svou maminkou. Zdařilé výkony účinkujících, bezprostřednost dětí a „živý“ hlas Vlasty a její maminky nemohly zůstat bez účinku, pořad okouzlili.

Pod šable

„Základním atributem mečových tanců je kruh. Vše, co se v něm děje, se musí podřídit společnému cíli, je potřeba mít stejný rytmus, stejné chvění duše. Jen tak vynikne náš krásný tanec. Přál bych si, aby toto společné chvění duše usedlo i na toto shromáždění,“ přivítal jsem za nás pořadatele v sobotu čestné hosty festivalu, které pak kromě starosty obce písní pozdravila i mladá zpěvačka Natálka Bruštíková, která účinkuje i s BROLNem.

Pořad *Zhusta, chlapci, zhusta* každoročně před Zámečkem představuje ve své první části přespolní folklorní soubory, které mají připomenout, že masopust byl časem veselosti a zábavy. Konaly se četné muziky, plesy i svatby, hojně se tančilo a zpívalo. Ovšem tou hlavní náplní místního festivalu je postarat se o zachování zdejšího tance *Pod šable*, a tak bylo s napětím očekáváno, kolik skupin fašancárů přijde. A straňanští *fašancáři* ani je-

jich doprovod nezklamali, i letos jich bylo neurekom. Abych pravdu řekl, v širokém zorném panoramatu scény a v neustálých proměnách tanečních obrazů se mi sku-

piny nepodařilo spočítat, určitě jich bylo víc než tucet a už vůbec nešlo spočítat tanečníky a jejich ženský doprovod v nádherných krojích s působivou barevnou kombinací bílé, žluté a černé barvy, tureckých šátků a pentlení. Dlažba amfiteátru rozkvetlá kroji, různé generace tanečníků – od předškolních dětí až po penzisty, rytmus tance *Pod šable*, způsob provádění figur, texty písní a melodie vnikající pod kůži i letos vytvořily obraz, co vám zasáhne srdce, probudí hlas krve, která tetuje do žil vědomí *sem patřím*, a do očí se derou slzy dojetí ze společného chvění duše.

Filmotéka

Již tradičně se v poslední masopustní pondělí koná fašanková filmotéka, kterou technicky zajišťuje uherskobrodské muzeum. Vedle filmů o různých aspektech lidové kultury našeho regionu se zde promítají filmy s masopustní tematikou natočené předchozího roku. Letos sestřiháním archivního materiálu navíc vznikly dokumenty ukazující, co se odehrálo na festivalu fašanku před třiceti, dvaceti a desíti lety. K nim byl přidán snímek *Masopustní mečové tance na Uherskobrodsku*, který v loňském roce doprovázel nominaci pro zápis do státního seznamu nemovitého kulturního bohatství, a dva filmy se zábavným akcentem.

Úterý před Popeleční středou je od nepaměti určeno pro obchůzky jednotlivých skupin *fašancárů*, jak se říká míst-

Skupina fašancárů se starobylými šerpami (kanicama) (Foto Pavel Popelka)

Farář a kostelník při úterním pochováání basy
(Foto Pavel Popelka)

ním tanečníkům předvádějícím tanec *Pod šable*. I letos ve Strání snad nebylo ulice, kde by člověk na fašancáry nenarazil. Jaký to rozdíl od situace mého dětství, kdy téměř nebylo ulice, kde by na ně člověk narazil. Ale to i proto, že se tanec *Pod šable* zde tančí uvnitř domů.

Obchůzky

Navenek se zdá, že jde o nudnou podívanou, to když na stejná místa přicházejí téměř stejně ustrojení tanečníci, zpívající stejné sloky písní a předvádějící stejné taneční figury. Ale omyl, on každý tanečník má svůj výraz, každý v něm představuje své vlastní napojení na tradici a předky, každý je v něm sám sebou, ka-

ždý sólista chce svou píseň zazpívat co nejlépe, každému se srdce chvěje jinak, ale to hromadné chvění všech srdcí dává dohromady harmonický akord. Ony jsou tento den nakonec písněmi a hudbou propojeny i jednotlivé ulice a v tomto jsou zastoupeny nástroje tradiční i novodobé, vedle akordeonu znějí housle, violy, basy, klarinety, trubky, flétny, saxofony i bubny a občas i starobylé gajdy. Texty písní však svůj ob-

sah nezměnily, dodnes se zpívá o okradené šenkýrce, hoře Javorině, zbojnicích i šibenicích.

Jakkoliv se zdá, že trvání této fašankové euforie bude věčné, dosažení cíle – předvedení tance v sále Záměčku je důvodem už nikam nejit. A když už fašancár nemá cíl někoho navštívit, ostatně venku už je tma a bolí nohy, tak čeká, kdy už přijdou maškary a pochová se basa – obřad, který mu prikazuje vysvléci se z kroje a odložit šablu, kterou zase vytáhne až o příštím fašanku.

Zatímco *fašancáry* pomalu umdlévají, čas ke svému oživení mají na rok odložené kostýmy, do kterých se oblékají ochotní-

ci, kteří se chtějí metamorfózovat za imaginární postavy, jimž je dovoleno a vlastně na nich i vyžadováno být směšnými. Je to úžasné, svléct se na chvíli ze své kůže, obracet věci vzhůru nohama, mít na chvíli svobodu v jiném těle, být předmětem zájmu při rituálu pochováání basy – metafora přechodu hříšného období v púst, chaosu v klid.

Svět sa točí jako kolo, zpívá se v jedné místní písni a my zainteresovaní víme, že byť fašankové veselí před chvílí skončilo, zakrátko tu fašankový festival bude znovu, protože on už se natrvalo zapsal nejen do místního, ale i národního kalendáře. A to zásluhou všech jeho organizátorů, programové rady, spolku SPOKOS, obecního úřadu, uherskobrodského muzea, účinkujících souborů, muzik, divadelníků, tanečníků a tanečnic a jejich rodinného zázemí.

Pavel Popelka
Strání

PhDr. Pavel Popelka, CSc., (*1949) je etnografem s původem ze Strání. Je autorem odborných i populárních knih, fotografuje, zpívá a hraje na gajdy. V letech 1974–2015 pracoval v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě, od roku 1990 jako jeho ředitel.

Zpravodaj Moravských Kopanic je zpátky

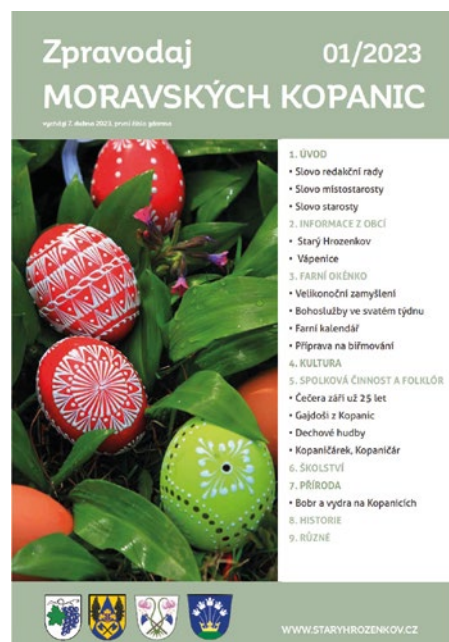
Po mnohaleté pauze začíná opět vycházet Zpravodaj Moravských Kopanic. První číslo vyšlo letos před Velikonocemi, další vyjdou koncem léta (před zdejšími hody) a ke konci roku.

Naposled vycházel zpravodaj ještě asi v roce 2008. Poté bylo jeho vydávání na delší dobu přerušeno. Nové vedení obce Starý Hrozenkov se letos však rozhodlo pro obnovení zpravodaje, protože považuje takové médium i v dnešní době za důležitý informační kanál, zejména vůči starším občanům. Obec se stala oficiálním vydavatelem, ale na jeho produkci budou spolupracovat Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, další kopaničářské obce Vápenice, Vyškovce a Žitková i dobrovolníci.

První číslo je v barevném provedení a již ukazuje široký záběr zpravodaje. Kromě informací z obcí, farního okén-

ka, příspěvků o spolkové činnosti, folkloru a přírodě se počítá i s rubrikami kultura, školství nebo historie. Toto číslo bylo zdarma doručeno do schránky obyvatelům Hrozenkova, ostatní obce si zajišťovaly distribuci dle svých možností. Další čísla už budou k dispozici za poplatek 20 Kč, pro seniory by však měla být nadále zdarma k dispozici na obecních úřadech. Zpravodaj bude také zveřejňován v elektronické podobě na webových stránkách obce Starý Hrozenkov, a to přibližně za měsíc od vydání.

Renata Vaculíková
IS Kopanice

Stavění máje v Návojně

Stavění a kácení máje, tato celkem známá tradice mě provázela po celé dětství a mládí, které jsem prožil v Návojně na Kopanicích.

Plakát z roku 1977 (Stanislav Káňa)

První moje vzpomínky a také zápisy v deníku sahají do konce sedmdesátých let, kdy se strýcové střídali v hlídání máje těsně před jeho kácením, aby je nějaký vtipálk „nepředběhl“ a oni by pak už neměli co kácet a také zapíjet. Zápis doplňuje černobílá fotka plakátu z dílny strýca Staně, který maluje plakáty dodnes, a také pozvánka psaná na stroji.

Kde bude stát?

Umístění máje se měnilo a putovalo po ulici. Máj stával před Macháči, před Surýma, před Matúši, před Miklasy a také před Tulpy, kde byl nakonec v krajnici cesty zakonzervován otvor připravený ke každoročnímu použití.

Pravda, někdy se vedly i vcelku vášnivé spory, kde bude, či vlastně nebude máj stát, protože někteří občané, snad z obavy možného pádu, s jeho umístěním zásadně nesouhlasili. Jednou se u takového sporu nachomýtl i předsedkyně MNV (Místní národní výbor) Nedašov, ale nakonec si chlapi spor urovnali sami.

Stavění či kácení máje byla pro celou ulici velká událost, v mém případě umocněná tím, že na akci vždy hrál můj tatínek, zpravidla na bubny, či ozembuch. Muzikanti to v těchto případech nemají lehké, protože se chtějí věnovat svému koníčku – hudbě, žádá si je publikum, většinou sousedi a zpravidla také rodina, respektive manželka. Důkazem toho může být drobná historka, která se odehrála právě při stavění máje. Manželka jedno-

ho trumpetisty jej chtěla donutit k návratu, a tak mu vytrhla trubku z ruky a běžela s ní domů. Nic nedbala na křik a volání jak manžela, tak ostatních muzikantů. Jeden se dokonce rozběhl za ní a až u domu jí vysvětlil, že trubka není manželova, ale jeho.

Jak se máj stavěl

Samotná příprava a stavění máje jako takové probíhalo asi takto. Vhodný smrk jsme použili z „obecního“ nebo spíše „státního“. Vždy se našly ochotné ruce k jeho

poražení, dovozu, oloupání, připevnění „hlavy“ a také zdobení krepovými pentlemi a plátěnou státní vlajkou na špici. Vše se odehrávalo na cestě za okounění dětí a dospělých.

Stavění bylo samozřejmě ruční, bez použití mechanizace v podobě jeřábů, protože technika byla nedostupná, a naopak ochotných lidí bylo dost. Ke stavění se používaly tzv. lyhy, což jsou zkřížené a řetězem svázané smrkové štangly. Zkoordinovat takové množství chlapů, vědět kde a kdy zabrat, kde zatlačit a kde povolit, aby se máj nesvalil a bezpečně se usadil v připraveném otvoru, to není jednoduchá věc a vyžaduje velký kus praxe a zkušeností. Jedním z těchto velitelů byl hasič Štefan Baštrňák. I přes svůj vysoký věk dovedl zvukným hlasem zavelet a sjednotit desítky rukou tak, že máj šel postupně nahoru a na závěr se majestátně usadil v připravené jámě.

V roce 1983 jsem Štefanův zvukový projev spolu s doprovodnou hudbou Návojského Běčka a vším tím mumrajem k tomu patřícím zachytil na magnetofon. Při přehrávání pásky po tolika

letech se duchem a vzpomínkami vracím na Kopanice. Ano, je to ten hlas, to známé Baštrňákovy: „A hééé rup! Chlapci vydržte, oni si posunuje lyhy, můžete, no!“ Jeho zvláštní zkomolená řeč byla způsobená tím, že Štefan pocházel ze Slovenska od Beluše a celý život mluvil československou slátaninou.

Po několika týdnech došlo k pokácení máje, kterému předcházelo divadlo v podání Slávka a Ivana. Jejich scénky rozveselily jak nás děti, tak i dospělé. Vzpomínám samozřejmě také na boj o to, kdo získá státní vlajku z poraženého máje. Jehličí bylo opadané, krepák vybledlý, ale vlajka ještě hrdě vlála na špici a čekala, kdo ji získá a přinese „starostovi“ (předsedovi Občanského výboru obce Návojná) a vymění ji za půl litra slivovice...

Vojtěch Káňa
Návojná

*Ing. Vojtěch Káňa (*1964) prožil mládí na Závřší v Návojně. Živí se celý život strojařinou. Zajímá se o historii, zvláště rodného kraje. Kronikař, píše a toulá se po rodném kraji a okolí.*

Na Kopanicích, 1978 (Foto Vojtěch Káňa)

Jozef Ľudovít Holuby

Jozef Ľudovít Holuby patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenskej vedy a kultúry. Bol nielen národne uvedomelým človekom a kňazom, ale aj prírodovedcom, historikom, archeológom, spisovateľom a národopiscom. V roku 2023 uplynie sto rokov od jeho úmrtia.

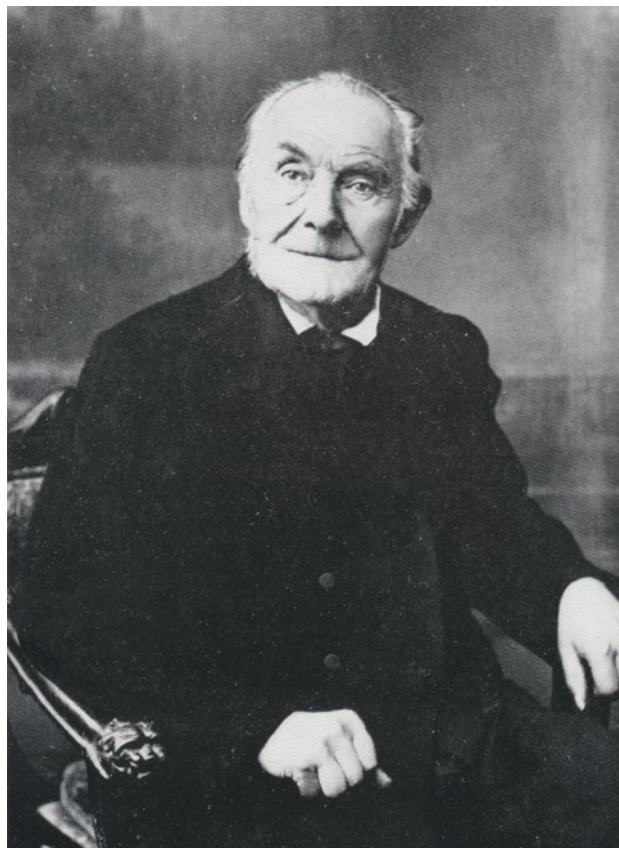

Foto archív Matice slovenskej

Jozef Ľudovít Holuby sa narodil 25. 3. 1836 v obci Lubina do rodiny evanjelického kňaza Juraja Holubyho. Kňazom bol i jeho deda. Odmala ho otec viedol k štúdiu jazykov, histórie a k poznávaniu prírody. Počas štúdia na evanjelickom lýceu v Bratislave sa začal zaujímať o botaniku, ktorá sa stala jeho celoživotnou vášňou. Vyštudoval však teológiu a stal sa kňazom. Po krátkom pôsobení v Skalici sa dostal na faru v Zemianskom Podhradí, kde pôsobil dlhých 48 rokov. Dôchodcovské roky prežil u dcéry v Pezinku, kde zomrel 15. júna 1923.

Holuby ako kňaz a historik

Jozef Ľudovít Holuby sa zapísal do dejín evanjelickej cirkvi ako vzdelaný a obľúbený kňaz, senior Trenčianskeho seniorátu (1884–1893), vynikajúci znalec Písma a prekladateľ z latinského, nemeckého a maďarského jazyka. Ako výborný rečník často býval slávnostným kazateľom pri

dôležitých cirkevných výročiach. Ďalej patril k najlepším cirkevným historikom, zozbieral a napísal asi štyri tisíc strán historického materiálu. Vyhľadávali ho spisovatelia i historici. Alois Jirásek prišiel pri písaní románu *Bratstvo* za ním do Zemianskeho Podhradia, aby získal niektoré dôležité historické údaje.

Holuby ako botanik

Doma i vo svete sa Jozef Ľudovít Holuby preslávil predovšetkým ako botanik. Vo svojej dobe bol najlepším znalcom kveteny Slovenska a veľmi dobre poznal liečivé rastliny. Bol špecialistom na komplikovaný rod *Rubus* (ostružina). Český botanik Karel Domin o ňom povedal: „Všetci stredoeurópski floristi obracali sa v spor-

ných otázkach, týkajúcich sa kveteny Slovenska, na Holubyho ako na najpovolannejšieho znalca.“ Holuby uverejnil okolo 250 článkov a štúdií. Jeho najväčšou botanickou prácou je klasické dielo *Flora des Trencsiner Comitatus* o rastlinstve Trenčianskej župy z roku 1888. Ako botanik udržiaval styky približne so 150 prírodovedcami z celého sveta.

Jeho obrovský herbár s vyše 12 000 exemplármi sa nachádza v múzeu v Bukurešti. Druhý herbár, ktorý obsahoval zväčša rastliny z niekdajšej Trenčianskej župy, daroval Slovenskej muzeálnej spoločnosti v Martine. A tretí s viac ako 1200 rastlinami venoval Botanickému ústavu Karlovej univerzity v Prahe. Herbárovanie rastlín miloval: „Pekným herbárom sa botanik i v zime pri zakúrenej peci milo pobaví, hoci je pole umrlčím rúchom snehu pokryté a mimo pošmúrno-zelených ihličnatých drevín nič zeleného v poli oka nepoteší. Taká zábava občerstvuje ducha

a prispieva k veselej myšli, zaháňa zádumčivosť a muky dlhej chvíle.“

Holuby ako etnograf

Botanika podnietila aj jeho záujem o národopis. V súvislosti s liečivými rastlinami sa začal zaoberať ľudovým liečiteľstvom a s ním spojenými poverami a mágiou. Toto zapísal o rastline hadivka obyčajná (*hadí jazyk obecný*): „Osúdenica, pod hlavu položená, ukáže snívajúcej vo snách osúdenca, t. j. osudom určeného muža.“ Venoval sa aj zaznamenávaniu slovenských rozprávok, piesní, zvykov, mravov. Svoj záujem neskôr rozšíril na hmotnú kultúru – odev, ľudové umenie. Výskum zameral najmä na Bošácku dolinu. Holuby bol tiež vynikajúcim zberateľom, autorom nákresov ľudového odevu, jeho súčiastok, účesov a usiloval sa do zberu a spracovania etnografického materiálu vniesť exaktné metódy prírodných vied.

Ocenenia

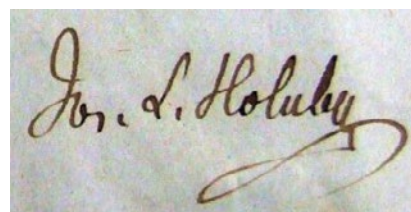
Najvyššie uznanie dostal tento neobyčajne vzdelaný a vzácny človek až na sklonku života. V roku 1922 bol za celoživotné dielo zvolený za dopisujúceho člena Českej akadémie vied a umení a v tom istom roku mu Karlova univerzita v Prahe udelila akademickú hodnosť čestného doktora prírodných vied. Od roku 1984 na jeho počesť udeľuje Slovenská botanická spoločnosť vynikajúcim botanikom za mimoriadnu prácu pamätnú Holubyho medailu.

Podľa Holubyho bolo pomenovaných niekoľko druhov rastlín, spomenúť treba najmä orchideu hmyzovník (*tořič*) Holubyho. Jeho meno nesie i Holubyho chata na Javorine. Najväčšie územie sústavy Natura 2000 v CHKO Biele Karpaty sa tiež nazýva jeho menom Holubyho kopanice.

Katarína Ďurčeková

Zdroje:

- zlatyfond.sme.sk/dielo/1168/Holuby
- dennikn.sk/blog/1153152/holuby-knaz-botanik-etnograf-narodovec

Zdroj dennikn.sk

Kronika slavkovské krajiny

Pro ty, kteří si chtějí užít přírody, nabízí naše pohoří řadu zajímavých míst, ale i možností, jak se s nimi blíže seznámit. Jednou z nich je projít si naučné stezky, které dnes už najdete po celých Bílých Karpatech.

Foto Jan W. Jongepier

Loni v říjnu přibyla u obce Slavkov nejnovější naučná stezka. Dostala název *Kronika slavkovské krajiny*, má celkem deset zastavení a je 5 km dlouhá.

Co se dozvíte?

Klasické naučné stezky návštěvníka vedou po krajině a jsou na určitých místech opatřené svislými panely, které informují o tom, co místní krajina nabízí, ale v daném momentě nemusí být vidět. Převažují informace o flóře a fauně, ale někde se dozvíte více i o kulturních památkách nebo folkloru.

Slavkovská stezka je však odlišná, a to v několika ohledech. Panely už nemají

podobu školní tabule, ale jsou téměř vodorovné. Takto se čtou příjemněji a také lépe zapadají do krajiny. Je to dáno i tím, že fyzických panelů je jen pět a na čtyřech zastaveních se nacházejí pouze kůly s QR kódy. Každý moderní turista má obvykle s sebou chytrý mobil, a tak se dostane přes kód na webovou platformu stezky, kde si přečte informace k místu, kde se nachází. Viz www.obecslavkov.cz/obec/info-pro-turisty/naučna-stezka-kronika-slavkovske-krajiny/zakladni-informace/.

Tato naučná stezka se liší od většiny ostatních také obsahově. Seznamuje totiž nejen s přírodním bohatstvím, ale propojuje zdejší oblast i s historií. Zvláštní důraz přitom leží na odbojových aktivitách v závěru druhé světové války, vždyť právě zde působilo snad nejvíce partyzánů v celých Bílých Karpatech. To dodnes zanechalo své stopy, například zbytky několika odlehlých bunkrů.

Stezka vyniká i po grafické stránce. Nežádka se setkáváme

s infopanely s dlouhými souvislými texty, které odrazují od jejich přečtení. Oproti tomu jsou panely slavkovské naučné stezky příjemně rozdělené do menších celků. Texty mají navíc originální podobu, jsou uspořádané do dialogu mezi fiktivními postavami studentů Petra a Jany.

Trasa

Stezka vede od parčíku nedaleko obecního úřadu a charitního domu po zpevněné polní cestě do kopce. Tam se nachází altánek, odkud je široký výhled do krajiny až po Uherský Brod. O půl kilometru dál odbočuje a prochází loukou k okraji Slavkovského háje, někdejšího útočiště partyzánů. Odtud se stezka vrací jinou trasou do středu obce, po cestě návštěvníka však ještě čeká další výhledové místo s lavičkou a dřevěným špalkem s nápisem k zamyslení.

Součástí projektu byla výsadba solitérních ovocných stromů u vybraných zastavení stezky. Motivací byla snaha zkrášlit ráz krajiny a zlepšit v ní orientaci. Tato aktivita by v blízké budoucnosti měla navázat na celostátní projekt *Posel*

Foto Jan W. Jongepier

Bunkr s členy ČSOP Pantoflíček (Foto Zdeněk Zimčík)

naděje, který usiluje o výsadby dceřiných štěpů památné Lidické hrušně. Jeden má být vysazen letos na podzim také na trase slavkovské stezky.

Stezku vybudovala ZO ČSOP Pantoflíček za finanční podpory NET4GAS v rámci programu *Blíž přírodě* (www.blizpriode.cz). Na realizaci se podílely Obec Slavkov a Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty.

Jan W. Jongepier

CHKO má nový plán péče

Všechny chráněné krajinné oblasti a národní parky mají mít svůj plán péče, který je třeba obnovit každých deset let. Od roku 2022 tak platí nový Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Bílé Karpaty na období 2022–2031.

Pod Velkou Javořinou (Foto Bohumil Jagoš)

Plán péče o CHKO Bílé Karpaty je dokumentem, který navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení přírody a krajiny na základě dosavadního stavu a vývoje. Skládá se ze dvou hlavních částí.

Rozborová část (152 stran) obsahuje její hranice a zonaci, charakteristiku území, a k tomu zhodnocuje i dosavadní péči o předměty ochrany CHKO. Těmi jsou ráz a funkce krajiny (např. ekologická stabilita, retence vody, migrační propustnost), ekosystémy (lesy, louky, pastviny, prameniště) nebo dřeviny rostoucí mimo les včetně památných stromů a extenzivních sadů s krajovými odrůdami.

Důležitou částí plánu péče je jeho návrhová část (47 stran), kde jsou uvedeny zásady na obhospodařování krajiny, jako je zemědělství, lesnictví, myslivost, vodní hospodářství, územní plánování, doprava, energetika, rekreace atd. Poté následují konkrétní opatření, která má Správa CHKO Bílé Karpaty jako orgán ochrany přírody zabezpečovat a iniciovat.

K plánu péče je přiloženo deset mapových příloh, ve kterých jsou vyznačeny zonace (rozdělení na čtyři zóny s odstupňovanou ochranou přírody), území Natura 2000, maloplošná chráněná území, památné stromy apod.

Co je nového?

Nový plán péče o CHKO Bílé Karpaty navazuje na předešlý a z hlediska praktické ochrany přírody žádná nová opatření neobsahuje. Nová je však jeho struktura. Zatímco se v dřívějších plánech péče vycházelo pouze z obecného vymezení přírodních hodnot uvedených ve zřizovacím výnosu z roku 1980, jsou nyní všechny zásady péče a návrhy opatření vztaženy k takzvaným předmětům ochrany CHKO.

Aby ochrana tohoto země odpovídala současným potřebám, uvádí nový plán péče i nutnost změny vyhlášovacího dokumentu včetně nového vymezení jednotlivých zón.

Plán péče je podkladem pro veškeré plánovací dokumentace (například tvorbu územních plánů obcí či lesní hospodářské plány) na území CHKO Bílé Karpaty a bude příštích deset let sloužit k ochraně, údržbě a rozvoji tohoto území. Všichni však dobře víme, že ani nejlépe zpracovaný strategický dokument nemůže sám o sobě zlepšit stávající stav, pokud nebude uskutečňován lidmi, kteří mají o věci dostatečnou znalost, jsou schopni dobře komunikovat s okolím a berou svou činnost jako poslání. Takové vlastnosti a schopnosti přejí nám všem, kteří budeme s tímto dokumentem pracovat.

Bohumil Jagoš

Kompletní Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Bílé Karpaty na období 2022–2031 je k nahlédnutí na webových stránkách dotčených obcí i na https://drusop.nature.cz/ost/archiv/plany_pece/ug_file.php?RECORD_ID=29431#.

O bohatství přírody

Na otázku, co je to příroda, neexistuje jednoznačná odpověď. To, co však víme, je, že je nesmírně bohatá. Na rostliny, živočichy a další bytosti, které spolu tvoří jednu složitou síť. Jak velké to bohatství je, to biologové ještě pořád zkoumají. V těchto souvislostech se v posledních letech čím dále častěji mluví o **biodiverzitě**. Podívejme se zde, co tento pojem vlastně znamená a jak se biodiverzita týká každého z nás.

Foto Jan W. Jongepier

Diverzita je cizí slovo, které znamená rozmanitost či pestrost. Biologie je věda o životě, o přírodě. Z toho jednoduše vyplývá, že se biodiverzita rovná rozmanitosti přírody. Dříve se říkalo, že mají Bílé Karpaty bohatou přírodu nebo že jsou zdejší louky druhově bohaté, dnes se raději pyšníme jejich „vysokou biodiverzitou“. Rozumí se tomu většinou tak, že se zde vyskytuje mnoho druhů živočichů, rostlin, hub, bakterií a dalších organismů. I když do biodiverzity patří i pestrost různých biotopů, jako jsou lesy, louky a pastviny, sady, pole, potoky nebo mokřady.

Pampeliška (Foto Jan W. Jongepier)

Druhy

Základem biodiverzity je pojem (biologický) druh. Na první pohled se nám může zdát, že je jasné, o co se jedná: pampeliška (púpava) je jiným druhem než sedmikráska, pěnka (pinka) není vrabec, hřib vypadá jinak než žampion. Postupem času však vědci zjišťují, že pravda je „někde jinde“. Hlavně v posledních letech vychází najevo, že druhů je více, než se dří-

ve předpokládalo. Víte třeba, že jen u nás roste přes stovku různých druhů pampe-lišek? Nebo že smržů je několik desítek různých „typů“?

Obyčejný smrtelník by se mohl ptát, proč by mělo být pro něj důležité, aby ty stovky až tisíce druhů rostlin, hřibů nebo včel rozpoznal. Navíc, když některé jsou pro nás od sebe téměř nerozeznatelné. Pokud je dotyčná osoba houbařem, může to být skutečně otázka života a smrti. Když v lese narazí na houby s bradavkami na klobouku a prstencem na třeni, určitě by si neměl splést jedlou a chutnou muchomůrku růžovku (*muchotrávku červenkastou*) nebo šedivku (*m. hrubou*) se silně jedovatou muchomůrkou tygrovou (*m. tygrovou*).

Neznalost druhů může lidi poškozo-vat i jinak. Na správě CHKO Bílé Karpaty se jednou ozval jeden podnikatel, který nabídl na Čertoryjích u Kněžduby z dubů vyřezat jmelí bílé (*imelo biele*) – a pak ho asi zpe-něžit na vánočních trzích. Netušil, že místo vždyzeleného jmelí na tam-ních dubech roste příbuzný ochmet

Muchomůrka tygrovaná
(Foto A. Dan Wilson)

evropský (*imelovec európsky*), který však na zimu opadáva...

Základní povědomí o biodiverzitě mezi lidmi by prospělo i jednotlivým druhům samotným. Ne všichni dvoukřídlí se žlutočernými pruhy jsou bodavé vosy obecné (*osy obyčejné*). Neškodné pestřenky (*pestrice*) proto z neznalosti neza-bíjejme! Ostatně i vosy hrají v přírodě užitečnou roli, loví mouchy a jiný hmyz.

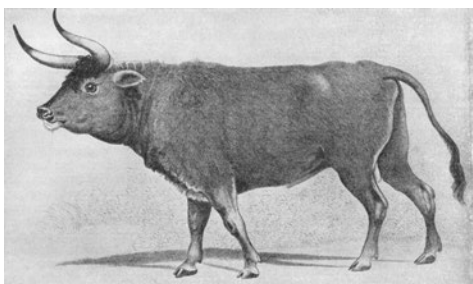
Odrůdy a plemena

Biodiverzita jde však ještě hlouběji. Kromě jednotlivých druhů lze rozlišovat i různé typy v rámci jednoho druhu. Vezměme si jako příklad brukev zelnou (*kappustu obyčejnou*), ze které jsme získali různé „druhy“ zeleniny, jako jsou hlávkové zelí, kadeřávek, květák nebo brokolice. Pořád se biologicky však jedná o jeden rostlinný druh.

Pestřenka (Foto Alois Kozubík)

Také další organismy vykazují větší nebo menší variace. Postupem času člověk vyšlechtil desítky plemen krav. Přitom se vycházelo z jednoho biologického druhu, pratury (*Bos primigenius*). U ovocných stromů, jestli to jsou jabloně, hrušně, slivoně nebo třešně, dnes v Evropě známe stovky odrůd. A velkou rozmanitost najdeme i u druhu jménem člověk

Pratur (Zdroj Brehms Tierleben, 1927)

(*Homo sapiens*) ... Jiné to není ani ve volné přírodě – u každého druhu lze mezi jedinci rozlišovat různé typy, odrůdy, rasy, plemena. Souboru vlastností těchto geneticky zakotvených typů se říká „genofond“. Genofondové sady jsou u nás tedy zakládány k záchraně různých odrůd ovocných dřevin.

Biodiverzita a lidé

Lze namítnout, že tolik různých stromů, hřibů, zvonků, ryb, jablek atd. nepotřebujeme. Nestačí mít kolem sebe pár krásných kytek na ozdobu, jednu chutnou jablonořnou odrůdu nebo to nejvydatnější dojící plemeno krav? A k čemu nám vlastně jsou otravní a nebezpeční komáři, vosy, hadi a pavouci?

Svět by byl asi fádňější, ale dalo by se to přežít. Může se však objevit nějaký škůdce nebo se mohou změnit podmínky, které celý druh oslabí nebo nakonec vyhubí. Kůrovec dnes likviduje rozsáhlé porosty smrků, tak budme rádi, že jeho místo mohou obsadit desítky dalších druhů dřevin. Také švestku (*slivku*) domácí napadají škůdci, například virus šarka nebo hmyz tmavka švestková (*čierňavka slivková*). Naštěstí švestka jako druh přežívá díky tomu, že některé její odrůdy jsou

Kontryhel
(Zdroj Bilder ur Nordens Flora, 1917)

proti určitým škůdcům odolné, rezistentní. Nemusíme proto mít obavu, že přijde-me o slivovici. Zkrátka, biodiverzita nám proti takovým hrozbám a pohromám poskytuje ochranu a bezpečí.

Odedávna pestrá příroda také slouží našemu zdraví. Rostliny, ale i některé houby, nám poskytují léčivé látky proti různým zdravotním problémům. Nemusíme chodit daleko – v zachovalé bělokarpatské přírodě rostou desítky druhů bylinek a koření: kmín (*rasca*), kontryhel (*alchemilka*), mateřídouška (*dúška*), třezalka (*ľubovník*), hloh, každý s jinými účinky. A to ještě zdaleka nemáme po chemické stránce zmapované všechny rostliny na světě, takže je možné, že v budoucnosti objevíme látky, které budeme moci uplatnit v boji proti rakovině nebo jako nové antibiotikum.

Vědci v budoucnosti určitě také objeví druhy organismů, které nám pomohou s jiným úkolem, s bojem proti škůdcům. Známa jsou již sluněčka, berušky (*lienky*), které žerou až sto mšic denně, ale v zemědělství a ovocnářství je používána i řada dalších „breberek“ jako přírodních nepřátel škůdců našich plodin. Možná se někde na světě skrývá smrtonosný nepřítel mandelinky bramborové (*pásavky zemiakové*) nebo lýkožrouta smrkového!

Biodiverzita a příroda

Neměli bychom se však zajímat o to, co to obrovské množství druhů a typů přináší nám, lidem. Jsme přece pouze jedním z několika milionů druhů na světě. Nám se komáři nelíbí, ale pro některého ptáka mohou komáři být důležitou součástí potravy, bez nich by mohl uhynout. A babočka paví oko (*babôčka pávoooká*) je zcela závislá na výskytu kopřivy dvoudomé (*přhlavy dvojdomé*), a nejen ona.

Nesmíme tedy zapomínat, že všechny druhy dohromady tvoří složitou síť se vzájemnými vazbami. Každý druh má své místo a svou funkci, a když jeden druh ze sítě mizí, má to vliv i na další organismy. Uprázdňený prostor však nezůstane dlouho neobsazený. Pokud bychom vyhubili komáři, otevřeli bychom do krajiny dvířka ji-

nému hmyzu. Mohl by být sympatičtější druhem, ale je také možné, že bychom z příchodu těchto náhradníků nebyli příliš nadšeni. Zejména pokud mizí více druhů v kratší době a ve větším území, může to vést k nepříznivým důsledkům.

Co biodiverzitu ohrožuje?

Žádné katastrofy nehrozí, pokud občas zabijeme komára. Jsou to spíše aktivity, které hubí celé skupiny druhů najednou nebo které se provozují celoplošně. „Dobrým“ příkladem je stříkání chemikáliemi proti škůdcům. Insekticidy na bázi tzv. neonikotinoidů zabijí nejen škodlivý hmyz, ale i užitečné včely a další opylováče. Přírodu kolem sebe ochuzujeme také intenzivním zemědělstvím, těžbou surovin nebo velkoplošnou zástavbou. Obětujeme louky a lesy, mizí amazonské deštné pralesy a znečištění ovzduší a vody k tomu zhoršují přírodní podmínky obecně. Biodiverzita je dnes ohrožena i změnou klimatu.

Neznamená to však, že přírodě nemůže pomáhat každý z nás. Když vám na biodiverzitě záleží, omezte na své zahradě nebo záhumence chemické pesticidy a hnojiva. Ptákům pomůžete umístěním vodního prvku, některý hmyz přitáhnete vybudováním (nebo zakoupením) hmyzího hotelu. Nezapomeňte také na motýly, kteří uvítají kvetoucí byliny ve vašem trávníku. Nakonec podporujeme biodiverzitu i tím, že upřednostňujeme potraviny z biologického zemědělství.

Jan W. Jongepier

Odrůdy jablek (Foto Jan W. Jongepier)

Zdroj www.lhovarek.cz

Koniklec velkokvětý

„Život se tu probouzí časné z jara. Již cestou setkáme se s úhlednými, modrými, zvonkovitými květy koniklece velkokvětého u borových lesíků při cestě na Králov a při cestě vedoucí k Volenovu, celé plochy pak kryjí na lukách na svazích k Suché Loze, a rozkvétají obvykle dosti hojně ještě podruhé na podzim. O něco později zastihneme tu pěkné plicníky, (...), kdežto koniklece zatím dozrály v nažky s pérovitými osinami, jež při pohledu na louky proti slunci tvoří celé stříbřité plochy.“ Takto popsal v roce 1914 František Sedláček, profesor reálky v Uherském Brodě, bohatství konikleců velkokvětých v publikaci Nástin floristických poměrů v okolí Uh. Brodu.

V současnosti je však situace na celém území České republiky i Slovenska podstatně odlišná. Výskyt a počty konikleců během století silně ubyly a všechny druhy koniklece jsou dnes (v různých kategoriích ohrožení) uváděny v červených seznamech cévnatých rostlin obou zemí. V ČR se jedná o kriticky ohrožený koniklec jarní a otevřený (ten na Moravě neroste), silně ohrožený koniklec luční a velkokvětý a ohrožený koniklec alpinský (bílý), který je vázaný na nejvyšší polohy (Krkonoše). Na Slovensku k tomuto výčtu přibudou ještě koniklec slovenský, prostřední a jižní.

Příčiny

Proč z naší krajiny koniklece tak razantně ustoupily? Začalo to v padesátých a šedesátých letech dvacátého století rozoráváním původních luk a pastvin, jejich hnojením či naopak ponecháním ladem. Zmizela také extenzivní pastva i vypalování, které koniklece podporují. Pro klíčení koniklec totiž potřebuje volné plochy bez stařiny, proto mu vyhovují různá

narušení. V současnosti trpí i spadem dusíku, který podporuje růst vegetace, především trav, se kterými koniklece obtížně konkurují. Nové poznatky ukazují, že velké množství dusíku snižuje i klíčivost semen.

Léčivka?

Všechny druhy koniklece jsou jedovaté pro lidi i dobytek. Obsahují, podobně jako další pryskyřnikovité rostliny, glykosid jménem ranunkulin. Ten způsobuje zvracení a průjem, tlumí centrální nervový systém, dráždí pokožku a vyvolává záněty. Negativní účinky však mizí usušením, a tak v seně dobytka nevadí. Rostliny mají velmi hořkou chuť, proto nehrozí, že by jich lidé pozřeli nebezpečné množství. Někdy jsou chemické látky obsažené v koniklecích využívány v homeopatickém lékařství.

Koniklec (poniklec) velkokvětý

Na obou stranách pohoří Bílých Karpat se můžeme setkat jen s koniklecem velkokvětým, který je chráněn i evropskou legislativou v rámci soustavy Natura 2000 a Bernskou úmluvou. Zatímco se na moravské straně dříve vyskytoval v jižní části poměrně často až po Bojkovice, nyní ho najdeme jen velmi vzácně mezi Radějovem a Suchovem. Zde je ohrožen spárkatou zvěří, která okusuje jeho modré květy a zamezuje tak jeho rozmnožová-

Foto Jan W. Jongepier

ní. Špatné zkušenosti jsou i s lidmi ne-nachavci, kteří si ho vyrývají do zahrádek, jak se to několikrát stalo u Radějova i Kněždubu, kde koniklec z volné přírody už vymizel. Přesazování rostlin z přírody je však nezákonné a zpravidla neúspěšné, protože má lehce zranitelný dlouhý kořen. A přitom zahradnictví nabízejí různé barvy několika druhů.

Na straně slovenské dříve rostl mezi Vrbovcí a Bošáckou dolinou, nyní se zde už nikde nevyskytuje.

Kdy a kde ho hledat?

Koniklec rozkvétá v březnu na výslunných stráních s nízkou řídkou vegetací. Již z dálky je nápadný velkým fialovým květem plným zlatožlutých tyčinek. Celá rostlina (mimo vnitřní plochy květu) je pokrytá bělavými chloupky, které jsou nejlépe viditelné proti slunci. Lodyha dosahuje v době květu 3–15 cm, poté doroste do výšky 13–30 cm a ozdobí ji chmýří, které pomáhá větru rozšiřovat semena do okolí.

Český svaz ochránců přírody vyhlásil rok 2023 Rokem konikleců, aby upozornil na křehkou krásu tohoto posla jara a zvýšil zájem o jeho praktickou ochranu.

Ivana Jongepierová
Veselí nad Moravou

RNDr. Ivana Jongepierová (*1962) pracovala v letech 1986–2019 jako botanik na Správě CHKO Bílé Karpaty. Nyní působí na ústředí Agentury ochrany přírody a krajiny ČR v oddělení maloplošných zvláště chráněných území.

Dozrávající koniklece (Foto Jan W. Jongepier)

Jak pečovat o koniklece?

Jak vyplývá z článku na str. 16, je koniklec velkokvětý v Bílých Karpatech silně ohrožený ve své existenci. Ochranáři ze ZO ČSOP Bílé Karpaty již řadu let pečují o pět lokalit s jeho výskytem. Podívejme se, jaká opatření jsme pro tuto krásnou rostlinu provedli a s jakým úspěchem.

Z národní přírodní rezervace Čertoryje existují ojedinělé údaje o výskytu koniklece především z 90. let dvacátého století. Poslední záznam z Nálezové databáze ochrany přírody pochází z roku 2017. Je však předpoklad, že se na této lokalitě několik jedinců stále vyskytuje, ale bez atraktivních modrofialových květů se na rozsáhlých loukách těžko hledá. Jeho květy totiž ukusují daňci, čímž je znemožněno jeho rozmnožování.

Na jedné suché loučce u Radějova je několik posledních jedinců ohroženo „milovníky přírody“. Před čtyřiceti lety tato lokalita ležela ladem a místy zarůstala náletem dřevin. Začátkem devadesátých let udělali pracovníci na náhradní vojenské službě první kroky k její obnově, kdy odstranili náletové dřeviny a začali travní porost opět kosit. Těšili jsme se, že obnovená péče se brzy projeví i ve zvyšujícím se počtu kvetoucích konikleců. Bohužel jsme několikrát na jaře objevili místo květů jen prázdné jamky... Je tak zřejmě jen otázkou času, kdy zde zmizí i těch pár posledních jedinců.

Podobný příběh má lokalita Skleněný vrch u Kněždub. V polovině 90. let byla zdejší zarostlá louka díky iniciativě Správy CHKO Bílé Karpaty vyčištěna od náletu a následně kosena. I zde však byly

několikrát odměnou jen vyrypané důlky. Od roku 2011 se o převážnou část této lokality stará naše organizace a každoročně marně kontrolujeme, zda se koniklec přeci jen neobjeví. Naposledy zde byl spatřen v roce 2013.

Zdá se, že několik jedinců na odlehlé louce u Velké nad Veličkou, kde dosud není velký tlak zvěře ani návštěvníků, je zatím bez ohrožení.

Nejbohatší bělokarpatská populace se vyskytuje u Javorníka. V 80. a 90. letech nebyla tato lokalita obhospodařována, pravidelně však byla vypalována, což zde zřejmě pomohlo koniklece udržet. Začátkem nového milénia získala zákonnou ochranu, a to nejen národní. Byla totiž zařazena mezi Evropsky chráněná území v rámci soustavy Natura 2000. V tu dobu také začala pravidelná péče formou ruční seče. Tehdejší zhotovitel však nevěnoval

velkou pozornost potřebám konikleců, nechával zde spoustu sařiny a ve spojitosti se suchými roky začala početnost konikleců rapidně klesat.

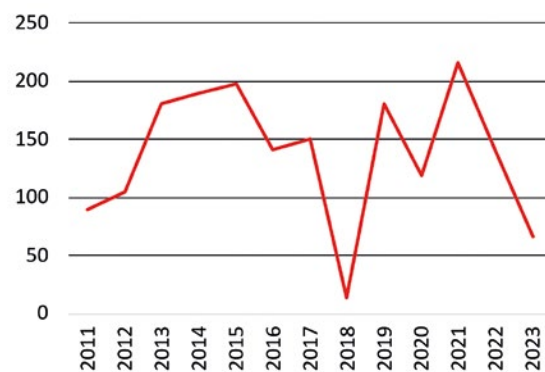
Od roku 2019 se o toto území stará naše organizace. Je každý rok koseno mozaikovitě během července a srpna a pokosená biomasa je pečlivě vyhrabávána. V brzkém jaře roku 2019 jsme něko-

lik metrů pokusně vypálili dle metody převzaté od botaniků z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Z bezpečnostních důvodů má být vypalována jen plocha ohraničená dřevěnými prkny – viz foto. Tato metoda je však časově poměrně náročná a vyžaduje dobré pod-

Důkladné vyhrabávání sařiny v předjaří (Foto Ivana Jongepierová)

mínky – sucho a bezvětrí. V následujících letech jsme se vzhledem ke covidovým opatřením i nevhodnému počasí k dalšímu vypalování nedostali.

Počet kvetoucích trsů koniklece velkokvětého u Javorníka od roku 2011.

Závěrem lze říct, že koniklec velkokvětý se udrží tam, kde každoroční seč (včetně důkladného odstranění biomasy) tvoří krátký a řídký travní porost. Je stále na hranici vymření na těch lokalitách, kde se vyskytuje malý počet rostlin a poškozují ho návštěvníci nebo zvěř. Z těchto důvodů zde zatím nemá smysl zlepšit jeho stav výsevem semen z blízké bohatší populace.

Ivana Jongepierová
ZO ČSOP Bílé Karpaty

Pokusné vypalování (Foto Ivana Jongepierová)

Zajímavosti z mapování ptáků

Pohoří Bílých Karpat je svou polohou mezi hornatějším Slovenskem a středohorským Českem velmi zajímavou oblastí pro ptáky. Potvrdilo to druhé celoevropské mapování hnízdicích ptáků, které probíhalo v letech 2013–2017 a na Slovensku pokračovalo do roku 2022. Zde je přehled mých nejpozoruhodnějších zjištění ze severní části pohoří včetně fotografické dokumentace (částečně z videa).

Pár s třemi mláďaty v prachovém peří na 120letém buku. Štítná (ČR), 9. 6. 2021

Čáp černý (*bocian čierny*) hnízdí v rozsáhlých starých lesích, kde své hnízdo staví na mohutných stromech (buk, modřín, smrk atd.). Možností k umístění hnízda ubývá v důsledku velkoplošného kácení a dočasného omládnutí lesů. Tak se ztratilo spektakulární, deset let staré hnízdo na Matce severně od Brumova (ČR). Zato se podařilo objevit nové, přes 1 m široké hnízdo na severním svahu Javorníku (ČR). V roce 2021 a 2022 zde vyvedl pár na 120letém buku po každé tři mláďata.

Vzácně zde zahnízdí **jestřáb lesní** (*jastrab veľký*), jeden z deseti denních dravců v oblasti. Hnízdo tohoto páru, zastížené s dvěma mláďaty různého stáří, bylo v roce 2020 shozeno větrnou bouří, kterých v souvislosti se změnou klimatu nápadně přibývá.

Dvě mláďata s nápadným věkovým rozdílem na modřínu. Vlárský průmysk (SK), 10. 6. 2018

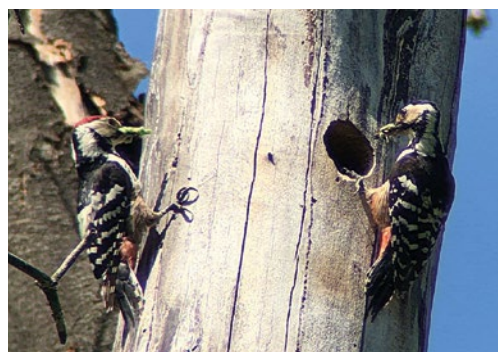
Rorýs obecný (*dážďovník obyčajný*) je známý druh, protože rozšířeně hnízdí ve vysokých budovách. Dnes už jen ojediněle zahnízdí ve svém původním prostředí, kterým jsou skalní formace. V roce 2018 jsem doložil hnízdění ve čtyřech skulinách ve vápencových, na jih exponovaných stěnách Vršatských bradel (SK) (4–5 párů) a jednu obsazenou skulinu poprvé i na Lednickém bradle (SK) (1–3 páry).

Pár při vletu do hnízdní skalní skuliny. Vršatská bradla (SK), 15. 7. 2021

Bílé Karpaty tvoří pro čeled' datlovitých dost jedinečnou přírodní oblast, protože ve zdejších rozsáhlých starších lesích a sádech se vyskytuje jako její specialita všech deset evropských druhů.

Vzácným druhem, i celoevropsky, je **strakapoud bělohřbetý** (*ďateľ bieločrť*), který vyžaduje zvlášť přestárle dřeviny. Podařilo se mi dokumentovat 7 obsazených dutin. Typický osud posledních let: jeden 120letý strom (javor) byl pokácen, další stejně starý (buk) svrhla větrná bouře. Na ploše 150 km² bylo zmapováno 20 lokalit s výskytem, odhadem 30 hnízdních teritorií, což potvrzuje Bílé Karpaty jako velice důležité pro tohoto strakapoudu, zvlášť v rámci České republiky.

Pár s potravou u dutiny na javoru. Sidonie (SK), 20. 5. 2018

Pár kroužící nad hnízdem. Vršatská bradla (SK), 19. 3. 2018

V roce 2017 se mi podařilo objevit nové hnízdění **orla skalního** (*orol skalný*) v oblasti Vršatských bradel (SK), jehož teritorium sahá do Česka, kde hnízdí jen 1–3 páry. Je to důležitý kontakt k početné (100 párů) slovenské populaci. Do roku 2020 vyvedl zdejší pár ročně jedno mláďe.

Puštík bělavý (*sova dlhochvostá*) je jedním ze sedmi nočních dravců v oblasti. Je zde ze severovýchodu hostem až v posledních letech, teprve v roce 2019 se podařilo prokázat hnízdění (birds.cz/avif). V roce 2021 jsem tuto sovu objevil hned na dvou místech, na Javorníku (ČR) a v Sidonii (ČR), ve 120letých bukových lesích bez podrostu, po jednom páru, z nichž jeden vyvedl dvě mláďata na bukovém pahýlu. Další přítomnost přibyla v roce 2022 u Končité (SK). Druh je činný a slyšitelný i přes den, je málo plachý a dá se pozorovat při lovu myši. U hnízda může být k člověku velice agresivní.

Samice s myší pro dvě mláďata. Sidonie (ČR), 7. 5. 2021

Samice při krmení mláděte.
Nemšová (SK), 22. 7. 2019

Strakapoud jižní (*datel' hnedkavý*) hnízdí v nižších polohách podél řek (Vlára, Váh, Tovarský potok). Dutiny se nacházejí v lužních lesích, ovocných sadech, parcích, ale i v alejích podél silnic. Do oblasti se druh dostal z Balkánu poměrně nedávno (Slovensko 1949, Česko 1953). V Nemšové (SK) jsem v roce 2019 objevil pár, který vyvedl každoročně až čtyři mláďata.

Lejsek malý (*muchárik malý*) patří k nejmenším evropským druhům pěvců. Žije velice nenápadně ve spodních korunách listnatých stromů. Nejspíš se dá zaznamenat zpěvem, který ale zná různé dialekty, nářečí. Zvlášť pravidelně se dá slyšet v oblasti Sidonie. Chodí sem odborníci ze Slovenska a Česka na nahrávání sonogramů zpěvných variant.

Rudě vybarvený samec při zpěvu.
Vlářský průsmyk (SK), 15. 5. 2019

Ve vyšších polohách v jehličnatých lesích se velice vzácně vyskytuje **datlík tříprstý** (*ďubník trojprstý*). Je překvapivé, že se ale může objevit i v údolích s bukovými porosty; zde si vyhledá jednotlivé odumřelé jehličnaté stromy, kde se dá zblízka pozorovat i hodinu na jednom kmeni při hledání potravy. Doložil jsem ho u Vlárského průsmyku, což představuje nejjižnější výskyt na Moravě.

Samec, tmavší střeoevropská rasa.
Vlářský průsmyk (SK), 12. 4. 2019

Krutihlav obecný (*krutihlav hnedý*) je dost hojný ve starých sadech, kde hnízdí v dutinách strakapoudů nebo v přírodních skulinách. Naštěstí se i nadále sázejí nové, i velkoplošné sady, jako například v Brumově (ČR).

Pár při krmení dvou mláďat na švestce.
Brumov (ČR), 12. 6. 2018

Na jaře lze v dutinách stromů překvapit i hojně druhy, jako je **brhlík lesní** (*brhlík obyčejný*) na snůšce typicky podložené kousky kůry. Nebo zde snese krásná modrá vajíčka **špaček obecný** (*škorec obyčejný*).

Krátce se nechám nadchnout objevem skrytých pokladů přírody a pak se vzdaluji, abych nerušil.

Štěpán Vavruch
Basilej (Švýcarsko)

Dr. Štěpán Vavruch se narodil v Praze (*1957), emigroval do Švýcarska v roce 1968, kde vyučoval geografii a ekologii na Freiburské a Basilejské univerzitě. Věnuje se od roku 1975 i ornitologii. V roce 2012 se přihlásil do projektu mapování ptáků pro Atlas hnízdícího rozšíření ptáků nejdříve ve Švýcarsku, následovně v České republice a na Slovensku, kde byl zodpovědný za několik atlasových kvadrátů.

Samice brhlíka sedící na snůšce v jabloni. Brumov (ČR), 12. 5. 2019

Modrá snůška špačka v jabloni.
Brumov (ČR), 5. 6. 2021

Bobr a vydra na Kopanicích

Stovky let byly potoky na Kopanicích plné ryb. V posledních čtyřiceti letech začalo postupně pstruhů ubývat. Paradoxně právě poté, co zde rybáři začali pstruhy vysazovat...

Nevhodné hospodaření (násada plůdku z jiného povodí), rušení přirozených podmínek pro rozmnožování (elektro odlov) spolu s úbytkem vody a nezájmem o toky (splávkování) – to všechno mělo zároveň s neřešením predátorů (volavka) za následek, že již deset let pstruha v potoku prakticky nezahlednete. Pokles četnosti výskytu pstruha potočního v povodí Dřetomice na pouhých 3 % původního stavu (1980–2022) mluví jasnou řečí...

V posledních třech letech se však po více než sto padesáti letech zde objevili, vrátili, zástupci savců spojených s vodou. Nově se tady vyskytuje několik let bobr evropský a vydra říční. Je však těžké tyto plaché obyvatelé potoků a vodních nádrží zahlédnout. Jsou totiž aktivní hlavně v nočních hodinách.

Bobra prozrazují ohlodané a pokácené stromy v dolním úseku potoka a u rybníků. Několik bobrů zde již padlo za obětí hustému provozu na E50. Vydru odhalily

vyloupené a poničené osádky ryb v rybníčkách poblíž všech potoků od Žitkové až do Vápenic (asi deset) a také fotopasti u rybníčků a v zimě i stopy ve sněhu.

Bobr i vydra patří do kategorie zvláště chráněných živočichů. Na škody, které způsobí, pamatuje zákon č. 115/2000 Sb. o poskytnutí náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Jan Miko
Starý Hrozenkov

(převzato ze Zpravodaje Moravských Kopanic č. 01/2023, mírně upraveno)

Kresby Jan Miko

Recenze

Do okien Zabudišovej

K řadě monografií měst a obcí přibyla na podzim roku 2022 Do okien Zabudišovej s podtitulem Příběhy domov slovom a fotografiou. Tato publikace se však vymyká všem ostatním. Nejde totiž o samostatnou obec, ale kopaničářskou osadu Zabudišová, příslušnou k obci Bošáca.

Monografie vydaná ve velkém formátu 21 × 27 cm obsahuje bezmála čtyři sta stran textů a fotografií s vysokou výpovědní

hodnotou. Autorka Ludmila Radošová, rodačka z osady, totiž zaznamenala mikrosvět Zabudišové tak, jak by ho snad dokázala zaznamenat jen časosběrná kamera.

V tematických kapitolách mapuje jednak obě části Zabudišové – Horný a Dolný konec, jednak pětáosmdesát lučních či lesních tratí a již zaniklých samot a představuje obyvatele všech samot dosud obydlených. Prostřednictvím fotografií nahlížíme všude tam, kam sahá paměť rodin uchovávaná v rodinných albech: do tváří novomanželů, do her dětí a školáků, sledujeme jejich rodiče při práci i odpočinku doma nebo na společenských akcích,

tiše soucítíme s rodinou, již odešel někdo blízký. Prostřednictvím pohledů do jizeb a dvorů samot a do tváří jejich obyvatel se tak sami stáváme hosty, účastníky.

Nedílnou součástí jsou texty, ve kterých najdeme řadu vzpomínek obyvatel, které autorka získala od místních pamětníků a sběratelů. Tak vypravují někdejší žáci o staré škole, o učitelích a školním životě, o povinnostech dětí v domácnosti i jejich hrách. Velmi emotivní jsou vzpomínky na dobu v závěru 2. světové války, když Kopanicemi procházela vojska Němců ustupujících před Rumuny a Rudou armádou, dobu charakteristickou obavami a strachem na jedné straně a prostého hrdinství na straně druhé.

Publikace by nevznikla bez osvěcených mecenášů a představitelů obce, kteří projekt podpořili a zajistili jeho financování. Vznikl tak dokument poskytující jedinečné okno do intimity lidského života těch, kteří žili a žijí v čarokrásném kraji Bošácké doliny.

Jiří Jilík
Uherské Hradiště

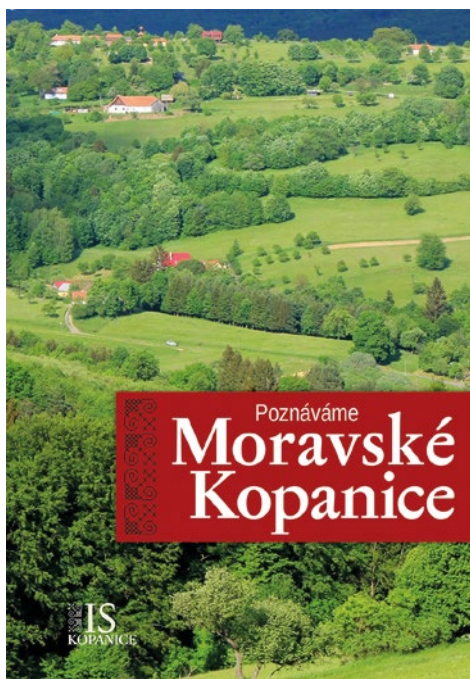

Průvodce po Kopanicích

Hledáte-li inspiraci pro výlety po Moravských Kopanicích, najdete ji nově v brožurce nazvané *Poznáváme Moravské Kopanice*.

Tento průvodce pro místní i návštěvníky nabízí 5 doporučených tras (okruhů), které vás zavedou do pěti obcí Moravských Kopanic (Starého Hrozenkova, Vyškovce, Vápenic, Žitkové, Lopeníka) a blízkého okolí. Některé trasy vedou podél česko-slovenské hranice, kde můžete odbočit i za zajímavostmi na Slovensko.

V brožurce najdete nabídku různých služeb na dané trase a informace o přírodních i kulturních zajímavostech. Je bohatě zpestřená fotografiemi krajiny, památek nebo vzácné karpatské květe-

ny. U každé trasy je vložena orientační mapka.

Publikace je ve formátu A5, v barevném provedení a má včetně obálky 40 stránek. Je k dispozici na infocentru ve Starém Hrozenkově.

Pokud byste se na cestu však nechtěli vydat sami, ale uvítali byste zkušeného osobního průvodce, nabízí infocentrum i tuto možnost. Tuto službu je třeba objednávat minimálně týden předem a je placená.

Další informace na www.iskopanice.cz nebo na emailu iskopanice@iskopanice.cz.

Renata Vaculíková
IS Kopanice

7.G

www.sedmagenerace.cz

FB: 7generace · Twitter: 7Generace
IG: sedmagenerace

Sedmá generace - dvoutměsíčník, který reflektuje sociální a ekologické aspekty vývoje soudobé civilizace a zasazuje je do širších souvislostí, ať už politických, ekonomických či obecně kulturních.

O konikleci

Dnes už každý ví, že koniklec nemá nic společného s koněm ani klecí. Jméno koniklec vychází ze starého slovanského slovesa poniknutí, tedy sehnouti se, sklonit k zemi, neb většina poupat, a květů konikleců (jichž je řada druhů) se opravdu sklání dolů k zemi. V bujarém mládí jsou jejich poupata a květy vzpřímené, ale časem, a někdy docela brzy, jako postava lidská, se dolů k zemi sklánějí.

Kdysi všechny koniklece vzešly z druhu jednoho jediného, a tak se pyšní řadou společných vlastností, k nimž patří především brzké jarní kvetení (o koniklecích se říká, že jsou to praví poslové jara), ale i další. Všimli jste si, že všechny druhy konikleců nepatří mezi vysoké kyticky, ale drží se spíše u země, a že jejich lodyhy, listy a vlastně i květy jsou náramně chlupaté? Všimli? Opravdu? Nu, a víte, proč tomu tak je?

To bylo tak...

Kdysi dávno patřily koniklece k úplně běžným kytkám suchých luk a rostly tu spokojeně s dalšími kytkami. Kvetly až počátkem léta, kdy bylo sluníčka dosti a ještě nebylo velké sucho. Takhle to chodilo spousty let, až jednou, koncem jara, na suché louce kdesi v Karpatech, vyrostl jeden statný koniklec s velkým svěže fialovým květem. Nejprve se, jako ostatní koniklece, při zemi krčil, jenže okolní kytky ho rychle přerůstaly.

„Nebudu přizemní! Nebudu jako vy,“ vykřikl jednoho rána na okolní koniklece. Není jasné, jak to udělal, ale opravdu začal růst. Každý den kousíček přidal a do týdne byl dvakrát vyšší než jiné koniklece.

„Ohó, koukejte, jak jsem velký. Brzy budu úplně největší na celé louce,“ chlubil se každé ráno.

„Nebud' tak pyšný, elegáne,“ zavolala na něj nedaleká chrpa. „Za pár dnů budu dvakrát vyšší než ty!“

„To je ale namyšlenec,“ zašeptala třezalka nedaleké dobromysli.

„I jen ho nechte, paní. Je ještě mladý a nezkušený,“ odpovíděla dobromysl smířlivě, čímž dostala svého jménu.

„To máte pravdu, kolegyně,“ zareagovala na to šalvěj. „Vždyť i ten kociánek či kohoutek jsou vyšší.“

„A krásnější,“ prohodila babočka, co právě letěla kolem.

Nu – to víte, nafoukanému koniklecovi se to vůbec, ale vůbec nelíbilo. Vytahoval se dál do výšky, ale současně byl stále tenčí a křehčí. Pak přišla večerní bouřka a ráno úplně ticho. Nikdo již nevykřikoval, jak je veliký a že bude největší ze všech. Jen ticho a klid. Ale ne tak docela. Jedna malá včelka, co létala nízko nad zemí a hledala květy mateřídoušky, uslyšela tichý nárek. Vlastně tiché fňukání. To

byl náš koniklec. Večerní liják jeho tenké tělíčko k zemi srazil a kdysi krásný květ do bláta zatloukl.

„Achich, achich, co já si počnu? Vždyť nemám síly se znovu postavit. Kdybych mohl, všem bych ukázal, co velký koniklec dokáže! I hvězdici či kozí bradu bych přerostl, a nejen to! Dokonce divizna byla by menší než já. Ale teď? Ta ostuda, to ponížení, achich, achich,“ fňukal ten vcerejší velikán.

„Nenaříkej a vzmuz se,“ oslovila jej včelka. „Tohle ti nevyšlo, tak zkus něco jiného, čím bys ostatní překvapil. Čím bys vynikl.“

„A jak to mám udělat? Podívej se kolem, samé velké kytky, vysoké lodyhy a listy dlouhé. Jak s tím mám bojovat?“

„Bojovat? Proč bojovat? Naopak – vyhni se jim.“

„Vyhnu se, vyhnu a rád, ale jak to mám udělat?“

„Tak já ti poradím. Brzy na jaře vykve! To jsou všechny kytky malé, nebo dokonce ještě spí. Louka je jako prázdná planina a ty na ní budeš král. A navíc – my včelky tě budeme velebit. A nejen my. Brzy na jaře zde totiž není dost potrav a tvůj velký květ nás jistě potěší!“

Až do konce léta o tom koniklec přemýšlel a pak šel spát. Šel spát daleko dříve než kdykoli předtím. A proto se také brzy z jara probudil.

Louka byla opravdu jako prázdná planina a jeho květ na ní zářil jako drahokam. Koniklec byl dokonale šťastný a spokojený. Ostatní koniklece mu to velice záviděly, a tak od té doby všechny koniklece brzy na jaře kvetou a vzrůstu jsou nízkého, neb konkurence nemají. A že jsou chlupaté? Nu nedivte se, toť obrana proti nočnímu chladu, ba i mrazíkům. A že se květy dolů k zemi sklánějí – tedy ponikají? To zase kvůli sněhu a studenému jarnímu dešti. Umíte si představit, že jste květina a do květu vám sněhové vločky padají? Nechutné, jistě! Koneckonců podobně květy sklání většina jarních kytic, tak třeba sněženky a bledule, ladičky a narcisy, také prvosenky i devětsil. Ba, dokonce i drobné kvítky modřenců ponikají.

Pavel Bezděčka
(text a ilustrace)

Jarní soutěž o tričko

Letošek je Rokem konikleců. Napiš nám správné odpovědi na otázky a vyhrať tričko s orchidejovým motivem.

Kvíz

1. Kde vzal koniklec (poniklec) své jméno?

- a) podle chlupatosti rostlin připomínající hřívu koně
- b) ze slovanského slovesa poniknutí
- c) podle jedovatosti rostlin pro koně i další zvířata

2. Kolik roste v České a Slovenské republice druhů konikleců?

- a) dva
- b) pět
- c) deset

3. Kde roste koniklec velkokvětý?

- a) na suchých loukách
- b) u potoků a vodních pramenů
- c) v hlubokých lesích

4. Kde je koniklec velkokvětý zákonem chráněný?

- a) jen v České republice
- b) jen na Slovensku
- c) v České republice i na Slovensku

5. Jaká je jedna z příčin ubývání konikleců v přírodě?

- a) sběratelé, kteří rostliny přesazují do svých zahrad
- b) kosení trávy na jejich lokalitě
- c) vypalování míst, kde rostou

6. Která opatření ochranáři provádějí pro zachování konikleců v přírodě?

- a) přihnojování rostlin
- b) kosení či pasení travního porostu
- c) nezasahování

7. Kterou rostlinu najdeme společně s koniklem velkokvětým?

- a) sněženka
- b) suchopýr
- c) šalvěj luční

8. Který motýl vyhledává podobná místa jako koniklec velkokvětý?

- a) modrásek očkovaný
- b) vřetenuška ligrusová
- c) žlutáček řešetlakový

Kresba Sue Abonyi

Odpovědi na osm otázek zašlete do **1. září 2023** na email casopis@bilekarpaty.cz nebo poštou na adresu:

ZO ČSOP Bílé Karpaty
redakce časopisu Bílé - Biele Karpaty
nám. Bartolomějské 47
698 01 Veselí nad Moravou

Jeden vylosovaný výherce obdrží tričko s orchidejovým motivem a předplatné časopisu Bílé - Biele Karpaty na jeden rok.

Uveďte k odpovědi druh (dámské/pánské) a velikost trička (S/M/L/XL/XXL).

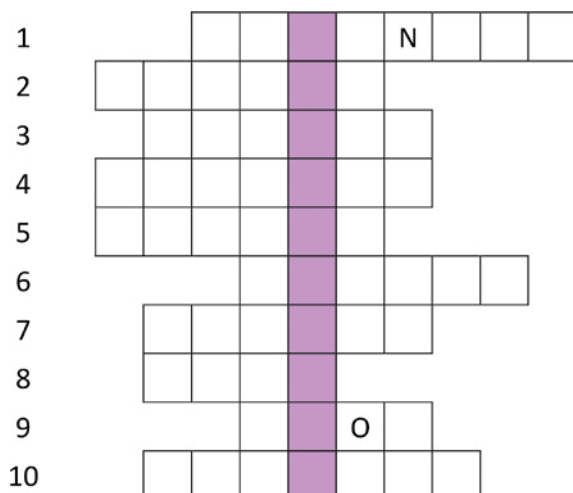
Správné odpovědi z minulého čísla 2/2022:

1. c, 2. a, 3. b, 4. b, 5. c, 6. b, 7. b, 8. c, 9. b, 10. a.

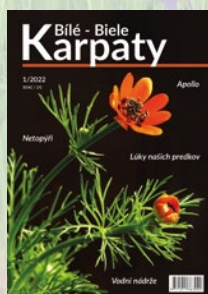
Výherce soutěže: Vojtěch Knotek (Ivančice).

Doplňovačka

V tajence se objeví vědecké jméno koniklece.

1. obec na Moravských Kopicích
2. divoký předek krávy
3. vědecké jméno jasoně červenookého je Parnassius ...
4. zelí slovensky
5. čáp slovensky
6. místo, kde se koná Festival masopustních tradic
7. rodiště Jozefa Ludovíta Holubyho
8. jeden z našich největších dravých ptáků
9. běžný keř s bílými květy a léčivými červenými bobulemi
10. jediná bělokarpatská lokalita s výskytem jasoně červenookého

Bílé - Biele Karpaty

Předplatné prosím uhradte vydavateli ZO ČSOP Bílé Karpaty, číslo účtu: 1442785399/0800, variabilní symbol: 1111. Do zprávy uveďte „časopis BBK“ a vaše jméno.

Bližší informace najdete na csop.bilekarpaty.cz.

Cena předplatného:
Česká republika 150 Kč
Slovensko 300 Kč

Bílé - Biele Karpaty

časopis moravsko-slovenského pomezí
1/2023, 28. ročník

Vydavatel:

ZO ČSOP Bílé Karpaty
nám. Bartolomějské 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel: +420 518 326 470, +420 725 437 882
e-mail: casopis@bilekarpaty.cz

Spolupracující organizace:

Správa CHKO Biele Karpaty, Nemšová
Vzdělávací a informační středisko Bílé
Karpaty, o. p. s., Veselí nad Moravou
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR,
Regionální pracoviště Správa CHKO Bílé
Karpaty, Luhačovice

Redakční rada:

Jan W. Jongepier (šéfredaktor),
Libor Ambrozek, Pavel Bezděčka,
Zuzana Černá, Katarína Ďurčeková,
Tomáš Hamrlík, Jana Ličeníková,
Marie Petruž, Jitka Říhová, Petr Slinták

Grafika a sazba: David Jongepier

Tisk: Tiskárna Didot, spol. s r. o.

Rozšiřuje: Mediaprint & Kapa

Koordinace distribuce:

Vydavatelský servis „Říha“

Předplatné a inzerce:

Jana Ličeníková, Jitka Říhová

Reg. č. E 7428, ISSN 1211-3638,
vychází 2x ročně, náklad 2300 ks,
cena 75 Kč (DPH 10 %) / 3 €.

Čitatelia na Slovensku môžu predplatné vo
výške **10 € na rok** uhradiť poštovou poukážkou
na adresu:

Občianske združenie Pre prírodu,
Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín,
tel.: +421 326 598 387,
e-mail: katarina.durcekova@sopsr.sk.
Do správy pre príjemcu uveďte „časopis BBK“.

Poděkování

Toto číslo bylo vydáno v rámci programu Českého svazu ochránců přírody „Ochrana biodiverzity“, který podporují:

LESYČR
Generální partner programu
Ochrana biodiverzity

Generální partner
Českého svazu
ochránců přírody

Ministerstvo životního prostředí

Periodikum je vydáváno ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody
a krajiny ČR, regionálním pracovištěm SCHKO Bílé Karpaty.

Také děkujeme všem obcím, firmám, předplatitelům a příznivcům našeho časopisu za
projevenou přízeň a finanční podporu (řazení dle abecedy):

Mecenáši časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 4000 a více Kč):

Český svaz ochránců přírody (Praha), NET4GAS (Praha).

Patroni časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 1000–3999 Kč):

Obec Korytná, Ing. Anna Hubáčková (Ratíškovice), Pavel Kolínský (Praha), Jan Soukup
(Brno), Jana Zehnulová (Brno).

Podporovatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 500–999 Kč):

MVDr. Karel Babíček, CSc. (Veverská Bítýška), Stanislav Hekele (Loštice), Soňa Juračková
(Uherský Brod), Zdeněk Konečný (Hodonín), Jiří Tyl (Kyjov).

Přispěvatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 200–499 Kč):

Jarmila Barboříková (Štítná nad Vláří), Ivan Blaha (Zlín), MUDr. Jan Horák, CSc. (Dolní
Břežany), Pavel Machovský (Vizovice), Josef a Anna Miklášovi (Květná), Josef Navrátilík
(Nová Lhota), Eva Němcová (Milotice), Jiří Pech (Roupov), Jaroslav Šmýd (Hodonín), Věra
Tománková (Štítná nad Vláří), Marie Ušáková (Bojkovice), Pavla Záhumenická (Bohumín),
Marie Žáková (Kunovice).

Cena časopisu

Z důvodu výrazného zdražení tisku a distribuce bylo třeba zvýšit i cenu tohoto periodika.
Děkujeme čtenářům a předplatitelům za pochopení.

Redakce

Titulní strana: Koniklec velkokvětý / poniklec velkokvětý (Foto Alois Kozubík)

Navštivte náš E-shop Bílé Karpaty na webu: www.eshopbilekarpaty.cz

zadejte hledaný text...

Hledat

Nevíte si rady? Zavolejte.
+420 518 326 470
Po - Pá 8:30-11:30 a 13:00-16:00

0 ks
za 0,00 Kč

- Knihy
- Trička
- Budky a krmítka
- Regionální travní směsi
- Časopis Bílé - Biele Karpaty
- DVD / CD
- BIO Ovoce
- Korkové podtáčky
- Kalendář
- Psací pera
- Náušnice
- Dřevěné hry
- Kožené klíčenky

Blíž přírodě

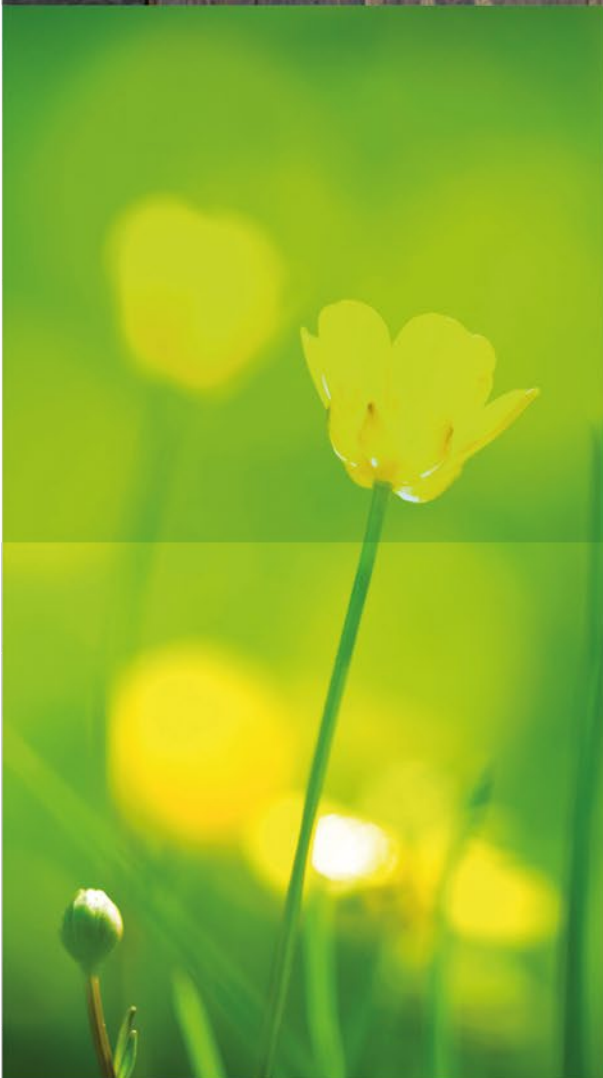

Pojďte s námi do přírody!

- Navštivte přírodně cenné lokality po celé České republice.
- Vydejte se s námi pěšky, na kole či s kočárky na naučné stezky.
- Sledujte rostliny a živočichy z vyhlídek a pozorovaten.
- Objevte s námi orchidejové louky, pralesy a památné stromy.
- Podívejte se do nitra obnovených rašeliníšť a mokřadních luk.
- Vyberte si lokalitu na www.blizprirode.cz a vyrazte s NET4GAS a ČSOP do přírody!

Rozvíjíme společensky odpovědnou politiku ochrany přírody s ohledem na současné a budoucí generace a jsme jedním z největších firemních dárců v oblasti ochrany přírody v České republice.

www.blizprirode.cz

Národní program Ochrana biodiverzity

Český svaz ochránců přírody každoročně finančně podpoří více než 150 projektů zaměřených na praktickou ochranu biodiverzity České republiky a její propagaci.

biodiverzita.csop.cz

Generální partner
programu
Ochrana
biodiverzity

Generální
partner
ČSOP

Ministerstvo životního prostředí

Nadace
Ivanka Dejmalá
pro ochranu přírody

